

O Konstytucji

Reguły, które powinny rządzić dobrym, sprawiedliwym państwem, są powszechnie znane. To nie tylko tzw. *paremie* prawnicze[1], ale również przywiązanie do demokracji i trójpodziału władzy. To także poprawne rozumienie zasady „dozwolone jest wszystko, co nie jest zakazane” dotyczącej obywateli, a nie władz, które obowiązuje zasada odwrotna: „zakazane jest wszystko, co nie jest wprost dozwolone”. I mało kto zdaje sobie sprawę, że państwa powszechnie uważane za zbudowane na tych podstawach, z reguły je łamią. To łamanie reguł podstawowych nie zawsze przynosi katastrofalne lub choćby negatywne efekty. Np. w wielu krajach sędziów powołują organy władzy wykonawczej lub ustawodawczej, a rządy są powoływane przez parlamenty, naruszając w ten sposób trójpodział władzy[2]. Jednak, dopóki przy powoływaniu sędziów władza wykonawcza kieruje się elementarnym poczuciem uczciwości i dobrem ogółu, system działa poprawnie i skutków negatywnych nie ma. Gdy sędziowie kierują się poczuciem przyzwoitości, to działa dobrze także taki system, w którym sami się powołują, tzn. członkowie korporacji sędziowskiej powołują sędziów. (Takie rozwiązanie wprawdzie zgadza się z trójpodziałem, jednak przeczy demokracji.)

Nie chodzi więc o zestaw zasad, które będą dobrze działały z ludźmi idealnymi. Zestaw praw podstawowych winien być tak skonstruowany, by maksymalnie zabezpieczał przed wypaczeniem tego „poczucia sprawiedliwości”, by nakłaniał do „bycia dobrym”. Jednocześnie system powinien być sprawny i jednoznacznie rozstrzygać konflikty, które nieuchronnie rodzą się między organami władzy. A gdyby tak napisać Konstytucję, w której podstawowe zasady są przestrzegane? Taką, według której każda władza jest demokratyczna i posiada własny mandat pochodzący z wyborów, a jednocześnie monteskiuszowski trójpodział władzy jest rzeczywisty, a nie pozorny. Rzeczywisty czyli taki, w którym władze ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza nie tylko są niezależne, ale także mogą się równoważyć, nie dopuszczając do wyrodzenia się jednej z nich w dyktaturę – bo trójpodział temu właśnie miał służyć.

Gdy czyta się konstytucję obecnie obowiązującą, konfliktogenną, sprzeczną wewnątrz i sprzeczną z regułami podstawowymi, a zwłaszcza gdy się patrzy na funkcjonowanie państwa według reguł tam opisanych, to trzeba skonstatować, że zestaw elementarnych, najważniejszych reguł rządzących Polską, czyli Konstytucja, *jest sprawą zbyt poważną, by powierzyć ją wyłącznie prawnikom*[3], zwłaszcza że obecnie obowiązujący bubel pisali właśnie prawnicy. **Ale uwaga: ten projekt nie rości pretensji do doskonałości. Może zawierać błędy, sprzeczności, czy niedoprecyzowania. To zbiór idei i pomysłów, ubranych w konstytucyjne ramy.** (Także takich, które można wdrożyć już dziś ustawą, bez zmiany konstytucji, jak np. obsadzenie „sędziowskich” miejsc w KRS w wyborach powszechnych, czego nie zrobił poprzedni rząd, a obecny nie zamierza.) **To materiał do dyskusji**, w której – oczywiście – także prawnicy powinni uczestniczyć. Trzeba jednak pamiętać, że przez wiele lat wykładowcy („autorytety”) przyklejali do synaps studentów prawa własne interpretacje, jako rzekomo absolutne pewniki. I gdy jeden z nich zastosował to, co mu latami wmawiano na studiach, interpretacja „autorytetów” zmieniła się o 180°: akurat wobec Kamińskiego i Wąsika prawa łaski stosować nie wolno, bo nie byli skazani prawomocnie. Nie wolno, mimo że wszelkie podręczniki uczyły, że wolno. Stąd uwaga do prawników: dysponujecie unikalną wiedzą, ale jednocześnie jesteście w unikalny sposób zmanipulowani. Ta świadomość powinna zobowiązywać do bardzo ostrożnego przywoływania przyswojonych zasad przy ocenie poszczególnych rozwiązań i – gdy coś wydaje się sprzeczne z „zasadami podstawowymi” – szczególnie uważnej analizy zarówno rozwiązania, jak i zasady oraz samodzielnej weryfikacji, czy zasada ma jakieś uzasadnienie i na pewno jest podstawowa i niewzruszalna. Argument „tak mówił prof. XXX” jest niestety wadliwy, nawet gdy XXX=Strzembosz. Rozważajcie *tylko to, co jest wytworzone z formy czystej myśli, a nie mocą autorytetu*[4].

Zdajemy sobie sprawę, że nasz projekt jest *po studencku* radykalny, ale takie było zamierzenie. Chcąc zrobić realny krok do przodu, propozycje zmian ustrojowych muszą być klarowne i jednoznaczne, a nie połowiczne i już na starcie „kompromisowe”. A że **„nigdzie na świecie tak nie jest”? Cóż... To samo zapewne mówiono o Konstytucji 3 Maja.**

Dobra Konstytucja powinna:

- Być krótka, gwarantować tylko podstawowe prawa i narzucać tylko główne obowiązki. Błędem jest np. konstytucyjny katalog praw socjalnych, gdyż jego realizacja zawsze zależy od możliwości budżetowych. Błędem jest także umieszczanie w Konstytucji haseł typu *„Społeczna gospodarka rynkowa oparta na wolności działalności gospodarczej, własności prywatnej oraz solidarności, dialogu i współpracy partnerów społecznych stanowi podstawę ustroju gospodarczego Rzeczypospolitej Polskiej”* czy *„Podstawą ustroju rolnego państwa jest gospodarstwo rodzinne”*, które nie powodują żadnych skutków praktycznych. Błędem jest także obecna deklaracja *„Ograniczenie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy”*, bo wszelkie wolności można ograniczać wyłącznie ustawami – w tym wolność prowadzenia działalności gospodarczej. Niniejszy projekt mieści się (bez przypisów, które nie są jego częścią) na 14 stronach, składa z mniej, niż 7 tys. słów i ma 49 artykułów. Dotychczasowa to 38 stron (w tym samym formatowaniu), 14 tys. słów i 243 artykuły.
- Zapewniać rzeczywisty, monteskiuszowski trójpodział władzy, a to eliminuje rozwiązania, w których rząd jest powoływany przez parlament; także inicjatywa ustawodawcza rządu jest zbędna – rząd ma obowiązek prawo wykonywać, a nie tworzyć.
- Zapewniać mandat demokratyczny każdej władzy, gdyż żadna władza, w tym sędziowska, nie może pozostawać bez kontroli. Jednocześnie poddanie sądów kontroli władzy wykonawczej lub ustawodawczej przeczy trójpodziałowi i może być groźne – konieczna jest więc kontrola wyborców.
- Zapewniać jednolite zwierzchnictwo władzy wykonawczej oraz jednolite dowodzenie armią, by skutki sporów kompetencyjnych nie mogły być tragiczne dla funkcjonowania Państwa. Jeśli w ciągu kadencji sejm nie uchwali żadnej ustawy, to mamy stabilne prawo i brak reform; jeśli sądy działają opieszale, to źle, czasem bardzo źle; ale jeśli nie powstanie rząd, to nie mamy Państwa.
- Precyzyjnie rozdzielać kompetencje między organami władzy i opisywać ich koegzystencję w obszarach, gdzie kompetencje się zazębiają.
- Określać jednoznaczne zasady stosowania prawa – ogólny zapis „Polska jest państwem prawa” jest zdecydowanie niewystarczający, gdyż pozwala wybiórczo stosować lub pomijać elementarne zasady i stosować różnorodne „wykładnie”, które prowadzą do całkowicie sprzecznych wniosków. Konieczne jest określenie, które zasady i jaką wykładnię należy stosować.

Tekst jest obficie opatrzone przypisami (gdyż wiele rozwiązań odbiega od schematów, do których jesteśmy przyzwyczajeni), jednak kilka elementów należy wyjaśnić przed lekturą. W największym skrócie:

- Suwerenem są Obywatele, którzy sprawują wszelką władzę (bezpośrednio lub przez przedstawicieli), najwyższym prawem są rozstrzygnięcia referendalne Obywateli, a pozostałymi źródłami prawa są Konstytucja, ratyfikowane umowy międzynarodowe i ustawy – w tej hierarchii.
- W wyborach bezpośrednich wybieramy:
 - **władzę ustawodawczą**: Sejm i Senat;
 - **władzę wykonawczą**: Prokuratorów Wojewódzkich tworzących niezależne prokuratury oraz Prezydenta, powołującego pozostałe organy władzy wykonawczej (w tym premiera, jak we Francji; alternatywnie Prezydent mógłby sam pełnić funkcje tradycyjnie przypisywane premierowi, jak w USA – wybór między tymi modelami ma znaczenie drugorzędne);
 - **władzę sędziowską**: Krajową Radę Sądownictwa udzielającą „licencji na sądenie” osobom z 10letnim stażem prokuratora, adwokata lub radcy prawnego oraz Prezesów Sądów

Wojewódzkich, zatrudniających sędziów posiadających taką „licencję”.

- Konstytucja przewiduje sztywne, nieprzerywalne kadencje, gdyż jednym z istotnych elementów stabilizacji systemu jest stałe przesunięcie w czasie niektórych wyborów (np. Sejm w połowie kadencji Prezydenta), co ma utrudnić objęcie pełnej władzy przez szaleńcze ugrupowanie w wyniku chwilowego zachwiania nastrojów wyborczych. Wymusza to ustalenie elektorów, wybierających „p.o. Prezydenta” do końca przerwanej (np. w wyniku zgonu) kadencji lub przeprowadzanie wyborów w nadzwyczajnych terminach na kadencje krótsze. Wybrano pierwsze rozwiązanie, głównie ze względu na liczbę organów wybieranych w wyborach bezpośrednich.
- Ujednolicono zasady „obsługi przypadków szczególnych” (zgon, zrzeczenie, wyrok itd.) organów z wyborów powszechnych (Prezydent, Prezesi Sądów Wojewódzkich i Prokuratorzy Wojewódzcy) oraz immunitetu (Art. 44).
- Przekazując władzę wykonawczą Prezydentowi i jego rządowi, ograniczono tę władzę, w zasadzie pozbawiając inicjatywy ustawodawczej, jakiegokolwiek wpływu na sądownictwo oraz niezależne prokuratury i pozostawiając tylko jedną prokuraturę podległą Prezydentowi, bez wpływu na prokuratury niezależne.
- Dzisiejsze prawo ustanawia zupełnie absurdalne ograniczenia dla funkcjonowania instytucji państwowych, ustalając szczegółowe procedury powoływania na określone stanowiska. W efekcie kierujący instytucją, który powinien odpowiadać przez wyborcami za efektywną realizację zadań, nie może posługiwać się ludźmi najlepszymi według własnego przekonania, a „najlepszymi” pod względem pewnych wymogów formalnych. Dużo energii tracone jest więc na (to powszechna praktyka) takie określanie tych wymogów formalnych, by pasowały do wybranego wcześniej kandydata, a i tak nie zawsze się to udaje.
- Spory dot. okręgów wielo- i jednomandatowych trwają latami. Zaletą okręgów jednomandatowych jest to, że szefowie partii politycznych muszą je budować z kandydatów, którzy posiadają poparcie w swoich okręgach, zamiast – jak dziś – „wpuszczać” na listy kandydatów „posłusznych”, którzy bez tego nie mają szans na zdobycie mandatu. W efekcie do Sejmu wchodzi osoby, na które padło bardzo niewiele głosów, bo mandaty są przydzielane listom, a dopiero potem osobom. Jednak okręgi jednomandatowe mają też wady. Pierwszą jest ryzyko powstania sejmiku złożonego z wielu kilkusobowych stronnictw, który nie jest w stanie podjąć żadnej decyzji. Drugą – ryzyko odwrotne: przy równomiernie rozłożonym poparciu ugrupowanie, które posiada 10% poparcia obejmie 100% mandatów i „nie wpuści do Sejmu” żadnego innego, gdy pozostałe 90% rozłoży się na 10 partii po 9% poparcia (takie ryzyko jest zawsze – efekt wystąpił w 1993r. w nieco tylko mniej drastycznej formie, gdy 46% uczestników wyborów nie miało swojej parlamentarnej reprezentacji – ale przy okręgach jednomandatowych drastycznie rośnie). Decydując się na okręgi jednomandatowe wprowadzono więc szereg zabezpieczeń, dopuszczając stanowienie prawa (**tylko przy bierności Sejmu**) przez Senat z Prezydentem i przesuwając kadencje, co wymusza, by – dla przejęcia pełni władzy – poparcie utrzymywało się przez 7,5 roku.
- Senatorami powinny być osoby o powszechnym w skali kraju autorytecie – stąd wybory kandydatów z jednej ogólnopolskiej listy (w jednym okręgu). Efektem niepożądanym byłaby jednak olbrzymia liczba głosów na lidera ugrupowania i dość przypadkowy rozkład głosów na innych kandydatów – przyznano więc każdemu wyborcy 10 głosów: na karcie do głosowania można wskazać maksymalnie 10 nazwisk (co 2,5 roku jest do obsadzenia 20 mandatów w 60osobowym senacie). Chcąc głosować „na partię” wyborca wskazuje 10 osób, popieranych przez tę partię, może jednak wskazać 9 kandydatów „partyjnych” i jednego bezpartyjnego. Może nawet wybrać 4 z jednej partii, 4 z drugiej i dwóch bezpartyjnych.
- To chyba najbardziej kontrowersyjny zapis: wszelkie zmiany prawa (ustaw) wchodzi w życie dopiero... od nowego roku budżetowego. Podstawowym uzasadnieniem jest przerwanie pewiny łączącej dziś parlament z rządem, wyłanianym przez sejmową większość. Sejm nie będzie już realizował zleceń rządu, a rząd nie będzie takich zleceń do sejmu kierował – sejm ma tworzyć dobre prawo, a rząd ma to prawo wykonywać, tzn. zgodnie z nim rządzić[5], a nie je tworzyć. Nie

ma więc powodu do pośpiechu, a ponieważ każda ustawa może wywołać jakieś skutki finansowe (także dla podmiotów prywatnych), nie powinno się ich wprowadzać w czasie, gdy realizowane są roczne plany budżetowe.

Niniejszy projekt składa się z 10 rozdziałów. W pierwszym określono imponderabilia oraz podstawy ustrojowe, w drugim i trzecim prawa i obowiązki człowieka i obywatela, w czwartym wymieniono obowiązujące podstawy prawne, w piątym, szóstym i siódmym określono zasady powoływania, kompetencje oraz zasady współpracy i rozwiązywania konfliktów między władzami wykonawczą, ustawodawczą i sądowniczą, w ósmym określono zasady finansowania Państwa, w dziewiątym zasady funkcjonowania Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej, a w ostatnim zasady wdrożenia nowej Konstytucji i uzupełnienia („przepisy końcowe”), niemieszczące się w rozdziałach.

No i dwa krytyczne elementy: jak nową Konstytucję przyjąć i ją wdrożyć. Nie można przecież z dnia na dzień anulować przepisów regulujących działanie szkół, szpitali, policji, itd. – tysiący urzędów utworzonych ustawami.

Jak więc wdrożyć zmiany? Ewolucyjnie. W momencie startu nowe władze (Prezydent i rząd, Sejm, Senat, sądownictwo i prokuratura) przejmują zwierzchnictwo nad istniejącymi instytucjami, ale same instytucje działają, jak dotychczas (choć nowe władze mogą dokonywać w nich zmian personalnych). Przepisy ustanawiające zadania dla władz wykonawczych pozostają w mocy – jednocześnie jednak nowe władze stopniowo dokonują reorganizacji, dostosowując struktury dla sprawnej i efektywnej ich realizacji i nowej Konstytucji. Nowy rząd może więc zreorganizować najpierw np. szkolnictwo podstawowe, potem służbę zdrowia, potem szkolnictwo wyższe, potem policję itd. Stopniowo, bo dopiero, gdy zmiany zostaną przygotowane i ogłoszone, tracą moc przepisy, które ustanowiły poprzednie struktury. Takie są intencje [Art. 49](#) ust. 3 i 4.

A jak przyjąć nową Konstytucję? Zmiana przez sejm i senat, w trybie art. 235 Konstytucji obecnej, jest praktycznie niemożliwa: wymaga to poparcia $\frac{2}{3}$ posłów[6]. Takiej większości nie da się zbudować, a dodatkowo jej autorom wydawało się, że arcysprytnie pozbawią Obywateli prawa decyzji i zablokują zmianę w referendum, wpisując „zmiana Konstytucji następuje w drodze ustawy”. Obywatele jednak nie tacy głupi, jak owi autorzy sądzili: obecna Konstytucja wcale nie będzie „zmieniana” – można ją „uchylić” w całości. Ponieważ trybu „uchylenia” nie opisano, więc Obywatele mogą to zrobić, bo Obywatelom wolno wszystko, co nie jest zabronione. Mogą więc wyrazić w referendum wolę uchylenia obecnego bubla, a następnie (choć w tym samym referendum) mogą przyjąć nową Konstytucję, bez oglądania się na zapis „zmiana Konstytucji następuje w drodze ustawy”. Zresztą... jeśli Obywatele z nami – któż przeciw nam?

Art. 125 Konstytucji obecnej stanowi, że „w sprawach o szczególnym znaczeniu dla państwa” Prezydent za zgodą Senatu może zarządzić referendum[7]. Wystarczy więc Prezydent i 51 senatorów. Deklarując wolę gruntownej zmiany ustroju, Prezydent musi zatem zaangażować się w budowę „paktu senackiego”, by po wyborach 2027 r., nowy senat wyraził na referendum zgodę[8]. **„Pakt” polegać musi na rezygnacji z kandydowania przeciw sobie tych kandydatów na senatorów, którzy gotowi będą poprzeć referendum konstytucyjne**, co wymaga rozmów z działaczami stronnictw politycznych zainteresowanymi naprawą Rzeczypospolitej. W takim referendum (po wyborach 2027) obywatele zdecydowaliby (bądź nie) o uchyleniu obecnej i przyjęciu nowej Konstytucji, pozwalającej na funkcjonowanie Państwa na nowych zasadach. Zdecydowaliby (bądź nie) o wyjściu z klinczu, którego jednym z głównych źródeł jest dziś obowiązujący, konstytucyjny bubel. To warto podkreślić, bo poziom emocji społecznych jest już taki, że wymaga „spuszczenia pary z kotła”, co może nastąpić w wyniku wojny (obronnej lub domowej) albo właśnie **resetu konstytucyjnego, który rozwiązuje problem „czy zwolennicy paleosędziów powieszą zwolenników neosędziów, czy odwrotnie?”**, bez odwoływania się do szubienic.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Rozdział I. Rzeczpospolita

Art. 1.

1. Państwo Polskie jest Rzeczpospolitą.[\[9\]](#)
2. Suwerenem w Rzeczypospolitej Polskiej są Obywatele[\[10\]](#), którzy sprawują wszelką władzę bezpośrednio lub przez swoich przedstawicieli lub ich nominatów.
3. Najwyższym prawem w Rzeczypospolitej Polskiej są rozstrzygnięcia referendalne Obywateli podejmowane większością niezbędną do zmiany Konstytucji, a pozostałymi źródłami prawa są Konstytucja, ratyfikowane umowy międzynarodowe i ustawy – w tej hierarchii.
4. Ograniczenie swobód i nakładanie obowiązków na Obywateli może zostać dokonane wyłącznie w drodze ustawy.
5. Każda umowa międzynarodowa, przekazująca kompetencje sędownicze poza Rzeczpospolitą Polską, może dotyczyć wyłącznie kompetencji ściśle określonych i wymaga zgody Sądu Najwyższego ponawianej nie rzadziej, niż co 10 lat. Brak takiej zgody oznacza natychmiastowe wygaśnięcie umowy.
6. Organy władzy mogą wykonywać tylko te działania, na które wprost zezwala im prawo.

Art. 2.

Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest Orzeł Biały, barwami kolory biały i czerwony, a hymnem[\[11\]](#) Mazurek Dąbrowskiego. Szczegóły dotyczące godła, barw i hymnu określa ustawa.

Art. 3.

1. Ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na trójpodziale i równowadze władz wykonawczej, ustawodawczej i sędowniczej.
2. Każdy sprawujący władzę może delegować część swoich uprawnień, ponosząc za działania pełnomocnika odpowiedzialność w zakresie udzielonego pełnomocnictwa. Wyjątki może określić ustawa.
3. Władzę wykonawczą sprawują Prezydent, wraz z Premierem, ministrami, wojewodami i Wodzem Naczelnym, Krajowa Rada Prokuratury z Prokuraturami Wojewódzkimi i Prokuratorem Krajowym oraz Rada Polityki Pieniężnej z Narodowym Bankiem Polskim.[\[12\]](#)
4. Władzę ustawodawczą sprawują Sejm i Senat.
5. Władzę sędowniczą sprawują Krajowa Rada Sędownictwa, Sąd Najwyższy, sądy powszechne i wojskowe.
6. Obradujące wspólnie, pod przewodnictwem Marszałka Sejmu[\[13\]](#), Sejm i Senat stanowią Zgromadzenie Parlamentarne, a Sejm, Senat, Krajowa Rada Sędownictwa, Prezesi Sądów Wojewódzkich i Prokuratorzy Wojewódzcy stanowią Zgromadzenie Narodowe[\[14\]](#). Zgromadzenia sprawują funkcje wskazane w Konstytucji.[\[15\]](#)
7. Wybory i referenda przeprowadza Krajowa Komisja Wyborcza.
8. Każdy wskazany w Konstytucji organ władzy samodzielnie ustala własną organizację pracy i zasady angażowania pracowników, z zastrzeżeniem przypadków wskazanych w Konstytucji[\[16\]](#).

Art. 4.

1. Kadencje Prezydenta, Sejmu, Prezesów Sądów Wojewódzkich oraz Prokuratorów Wojewódzkich trwają pięć lat i kończą się z dniem objęcia urzędu przez następcę.

2. Kadencje senatorów i członków Krajowej Rady Sądownictwa trwają 7,5 roku i kończą się z dniem objęcia urzędu przez następcę.[17]
3. Wybory Prezydenta odbywają się w połowie kadencji Sejmu.[18]
4. Wybory 1/3 senatorów i 1/3 składu Krajowej Rady Sądownictwa odbywają się co 2,5 roku, wraz z wyborami Prezydenta i wyborami do Sejmu.[19]
5. Wybory Prezesów Sądów Wojewódzkich oraz Prokuratorów Wojewódzkich odbywają się wraz z wyborami do Sejmu.
6. Wybory organów samorządu terytorialnego odbywają się wraz z wyborami Prezydenta.
7. Wszystkie wybory i referenda odbywają się w pierwszą niedzielę marca lub pierwszą niedzielę września. Kadencje organów pochodzących z wyborów powszechnych rozpoczynają się po wyborach, odpowiednio 1 lipca i 1 lutego.[20]
8. Jeżeli, na skutek wypadków nadzwyczajnych (np. wojna, pandemia), nie jest możliwe przeprowadzenie wyborów, wszystkie określone Konstytucją kadencje ulegają wydłużeniu do czasu, gdy przeprowadzenie wyborów będzie możliwe i zachowane zostaną terminy, wskazane w ustępach 3 do 7. W takich sytuacjach osoby sprawujące urzędy konstytucyjne mogą wyznaczać swoich następców. Szczegóły określa ustawa.

Art. 5.

1. Prezydentem, senatorem, członkiem Krajowej Rady Sądownictwa, sędzią Sądu Najwyższego, Prezesem sądu powszechnego i Prokuratorem Wojewódzkim lub Krajowym nie może być osoba, która posiada obywatelstwo innego państwa[21].
2. Prezydent, Premier, minister, wojewoda, parlamentarzysta, sędzia Sądu Najwyższego, członek Krajowej Rady Sądownictwa, członek Krajowej Rady Prokuratury, Prokurator Wojewódzki i Krajowy oraz Prezes sądu powszechnego nie mogą przyjmować żadnych dóbr państwowych ani koncesji w żadnym stosunku prawnym, ani realizować zamówień publicznych, nie mogą też przyjmować krajowych odznaczeń, z wyjątkiem wojskowych.

Art. 6.

1. Rzeczpospolita Polska jest państwem jednolitym. Dla celów administracyjnych wprowadza się podział na województwa oraz miasta i gminy.
2. Ustrój i zasięg terytorialny województw określa ustawa. Podział województw na mniejsze jednostki, w tym na miasta i gminy, dekretuje Prezydent.[22]
3. Wszystkie organy władzy państwowej dostosowują swoje struktury tak, by były zgodne z podziałem administracyjnym.

Art. 7.

1. W Rzeczypospolitej Polskiej działa samorząd terytorialny. Miasta i gminy są jednostkami samorządu terytorialnego.
2. Prawo lokalne stanowią rady miast i gmin, a rolę organów wykonawczych samorządu terytorialnego pełnią prezydenci i burmistrzowie miast oraz wójtowie gmin.
3. Nadzór nad organami samorządu terytorialnego sprawują wojewodowie.[23]
4. Szczegóły funkcjonowania i organizacji samorządu terytorialnego oraz zakres nadzoru wojewodów, określa ustawa.[24] Ustawa może też tworzyć inne szczeble samorządu terytorialnego.

Art. 8.

1. Referendum ogólnopolskie przeprowadza się z inicjatywy Prezydenta, Zgromadzenia Parlamentarnego, Krajowej Rady Sądownictwa, Krajowej Rady Prokuratury lub grupy 300 tysięcy

- Obywateli[25]. Pytania referendalne lub treść ustawy poddawanej pod referendum ustala inicjator.
2. Wynik referendum ogólnopolskiego jest wiążący, gdy weźmie w nim udział $\frac{1}{3}$ uprawnionych[26].
 3. Zgodność rozstrzygnięcia referendum ogólnopolskiego z Konstytucją bada Sąd Najwyższy, z wyjątkiem referendum dot. zmiany Konstytucji. Negatywna ocena Sądu Najwyższego może być odrzucona tylko w trybie właściwym dla zmiany Konstytucji.[27]
 4. Zasady inicjowania i rozstrzygania referendów lokalnych określa ustawa.
 5. Ważne rozstrzygnięcie referendalne może być zmienione wyłącznie w kolejnym referendum przeprowadzonym nie wcześniej, niż po 5 latach[28].

Art. 9.

1. Prezydent, senatorowie i członkowie KRS, wybierani są w ogólnopolskich wyborach powszechnych[29], równych, tajnych i bezpośrednich.
2. Posłowie, Prezesi Sądów Wojewódzkich, Prokuratorzy Wojewódzcy, prezydenci i burmistrzowie miast oraz wójtowie gmin, a także członkowie rad miast i gmin, wybierani są w wyborach lokalnych[30], równych, tajnych i bezpośrednich.
3. Równe i niezbywalne, czynne prawo wyborcze i prawo udziału w referendach posiadają Obywatele, którzy ukończyli 18 lat i są Obywatelami Rzeczypospolitej przez 5 lat[31] i tylko oni. Bierne prawo wyborcze na urzędy wymienione w Konstytucji jest ograniczone wyłącznie do Obywateli posiadających czynne prawo wyborcze.
4. Krajowa Komisja Wyborcza przeprowadza wybory i referenda, przekazując ich wyniki w ciągu 7 dni do Sądu Najwyższego. Skargi wyborcze, złożone w ciągu 14 dni, rozpatruje Sąd Najwyższy i w ciągu kolejnych 14 dni ogłasza o ważności wyborów lub referendum lub je unieważnia w całości lub części.
5. Członków Krajowej Komisji Wyborczej powołują:
 1. Krajowa Rada Sądownictwa – dziesięciu,
 2. Prezydent, Sąd Najwyższy, Sejm, Senat i Krajowa Rada Prokuratury – po jednym.
6. Działalność organów wyborczych oraz wybory i referenda finansuje Narodowy Bank Polski.
7. Ordynacje wyborcze i zasady przeprowadzania referendów określa ustawa.

Rozdział II. Prawa człowieka i obywatela[32]

Art. 10.

1. Prawa człowieka i obywatela może ograniczyć wyłącznie ustawa.
2. Prawa człowieka i obywatela wymienione w Konstytucji można ograniczyć wyłącznie na czas określony i wyłącznie w stanach nadzwyczajnych.[33]
3. Praw niezbywalnych nie można ograniczyć ani zawiesić żadnym aktem prawnym, wyrokiem sądowym ani działaniem.[34]

Art. 11. Prawa człowieka[35]

1. Każdemu wolno wszystko, co nie jest wprost zabronione, a kara za naruszenie prawa nie może być wyższa, niż określona gdy prawo łamano[36]. Karane są jedynie własne czyny zakazane i zaniechania nakazanych obowiązków[37].
2. Nikogo nie wolno karać za korzystanie z przysługujących mu praw.[38]
3. Nikt nie może być poddany torturom.
4. Niewolnictwo jest zakazane i jest to prawo niezbywalne.
5. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę życia ludzkiego, od poczęcia do naturalnej śmierci.
6. Małżeństwo to związek kobiety i mężczyzny, a małżeństwa posiadają największe przywileje wśród

wszelkich związków, w szczególności tylko małżeństwa mogą adoptować i przysposabiać dzieci. Rodzicielstwo jest pod szczególną opieką państwa. Rodzice zachowują pełne prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami, a ograniczenie tego prawa może być dokonane wyłącznie przez sąd, jako skutek działań przestępczych. Zakres szczególnych przywilejów rodziny i małżeństwa określa ustawa.

7. Nikogo nie wolno nakłaniać do ujawnienia:
 1. tajemnicy spowiedzi i jest to prawo niezbywalne,
 2. tajemnicy informacji uzyskanych przez lekarza od pacjenta i adwokata od klienta.
8. Oskarżonego ani jego najbliższej rodziny nie wolno nakłaniać do zeznawania na jego niekorzyść[39].
9. Nikogo nie wolno karać dwa razy za to samo przewinienie.[40].
10. Wolność prasy jest otaczana szczególną ochroną. Dziennikarz nie może być zmuszany do ujawnienia informacji uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu. Wyjątki od tej zasady może określić ustawa tylko w przypadku, gdy zachowanie tajemnicy przeczy zasadzie ochrony życia.

Art. 12.

1. Obywatelstwo polskie jest posiadane *per se* przy urodzeniu z rodziców, z których choć jedno ma obywatelstwo polskie lub nabyte w wyniku nadania przez Prezydenta. Liczba nadań obywatelstwa nie może przekroczyć rocznie 10 tysięcy. Kolejne nadania są nieskuteczne, chyba że Zgromadzenie Narodowe zwiększy jednorazowo limit w danym roku.[41] Szczegóły nabywania obywatelstwa określa ustawa.
2. Pozbawienie obywatelstwa jest dopuszczalne jedynie wobec Obywatela skazanego prawomocnie za zdradę Rzeczypospolitej Polskiej[42], decyzją Zgromadzenia Narodowego podjętą większością kwalifikowaną $\frac{3}{5}$ albo w referendum powszechnym.
3. Zrzeczenie się obywatelstwa jest możliwe na zasadach określonych w ustawie.

Art. 13. Prawa obywatelskie[43]

1. Wszyscy pełnoletni Obywatele Rzeczypospolitej Polskiej są równi wobec prawa.
2. Wysokość świadczeń wypłacanych przez Rzeczpospolitą z powodu osiągnięcia wieku emerytalnego[44] zależy wyłącznie od czasu pracy i wysokości wniesionych składek[45]. Świadczenia te przysługują nie wcześniej, niż od 50 roku życia i nie później niż od 65 roku życia[46]. Szczegóły określa ustawa.
3. Obywatela nie można zmuszać do banicji i jest to prawo niezbywalne[47]. Ekstradycja Obywatela jest dopuszczalna tylko do państwa, z którym Rzeczpospolita Polska zawarła umowę o wzajemności.
4. Rzeczpospolita Polska zapewnia Obywatelom ochronę praw podstawowych[48]:
 1. wolności, w tym wolności słowa, wyznania i praktyk religijnych,
 2. wyboru miejsca pobytu i swobody przemieszczania się, a trwałe ograniczenia w tym zakresie mogą być wyłącznie skutkiem przestępstw;
 3. własności, przy czym wywłaszczenie i wszelkie daniny obowiązkowe są dopuszczalne tylko na cele publiczne, na podstawie ustawy, a wywłaszczenie wymaga odszkodowania w wysokości wartości mienia objętego wywłaszczeniem[49].
5. Obywatel ma prawo do obrony siebie, swoich najbliższych i swojego majątku przed bezprawną napaścią takimi środkami, jakie on sam uznaje za adekwatne[50].
6. Nie można ograniczać wolności zrzeszania się Obywateli w partie polityczne, związki zawodowe, stowarzyszenia i inne organizacje, z wyjątkiem[51]:
 1. organizacji, które odwołują się do ideologii nazizmu, faszystwu i komunizmu[52],
 2. organizacji, które posiadają utajnione cele lub struktury,
 3. organizacji odwołujących się do stosowania przemocy[53],

4. organizacji przyjmujących wsparcie od podmiotów zagranicznych[54].

Ograniczenia w działaniu takich organizacji, a także szczególne przywileje wybranych organizacji mogą określać ustawy[55]. W szczególności dopuszczalne jest refinansowanie części kosztów kampanii wyborczych[56].

7. Nie można Obywatelom ograniczać wolności zgromadzeń, z wyjątkiem ograniczeń, które zapewniają bezpieczeństwo uczestników.
8. Nie można, także sądownie, ograniczać wolności słowa Obywateli, choć wyrok sądowy może karać za rozpowszechnianie wymienionych w ustawie informacji nieprawdziwych lub obelg lub ideologii wymienionych w ust. 6 pkt 1) lub nakłaniających do zbrodni[57], jednak kara nie może przekraczać wysokości określonej dla postępowania pozasądowego.
9. Obywatele mają prawo dostępu do wszelkich informacji, z wyjątkiem tajemnic państwowych chronionych przez władzę wykonawczą na podstawie ustawy. Informacji chronionych nie wolno rozpowszechniać tylko wtedy, gdy zostały pozyskane w związku z pełnieniem funkcji zobowiązujących do ich zachowania.[58]
10. Obywatel nie może być pozbawiony wolności inaczej, niż w wyniku procesu sądowego. Zatrzymanie Obywatela dopuszczalne jest tylko, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie popełnienia przestępstwa, przy czym określone ustawą organy rządowe[59] mogą dokonać zatrzymania na czas nie dłuższy niż 48 godzin, a prokuratorzy mogą wydłużyć łączny czas zatrzymania do maksymalnie 7 dni[60]. O tymczasowym aresztowaniu lub innym ograniczeniu wolności Obywatela powyżej 7 dni może zdecydować tylko sąd, po rozpoczęciu procesu[61], na czas łączny nie dłuższy, niż 6 miesięcy[62]. Postępowanie sądowe wobec Obywatela nie może przekroczyć 6 miesięcy, a przekroczenie tego terminu jest równoznaczne z uniewinnieniem[63].
11. Decyzja Sądu Rejonowego o aresztowaniu podlega zaskarżeniu do Sądu Wojewódzkiego, a Sądu Wojewódzkiego do Sądu Najwyższego.
12. Obywatela nie można skazać bez zapewnienia mu możliwości obrony[64], w tym obrony przez adwokata finansowanego z budżetu państwa.
13. Kara wymierzona Obywatelowi w postępowaniu pozasądowym może być wyłącznie finansowa, w wysokości nie wyższej od połowy średniego wynagrodzenia netto w roku poprzednim.

Art. 14.

Konstytucyjne i ustawowe prawa obywateli innych państw na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są ograniczone do praw człowieka oraz takich praw, z jakich korzystają Obywatele Rzeczypospolitej na terytorium tych państw. Ograniczenie to może być zawieszane przez Sejm lub Senat na wniosek Premiera, na okres maksymalnie dwóch lat, z możliwością przedłużania. Zasadę tę stosuje się odpowiednio do szczególnych praw mniejszości narodowych.

Rozdział III. Obowiązki

Art. 15.

Wszyscy znajdujący się pod władzą Rzeczypospolitej, a Obywatele niezależnie od miejsca pobytu, mają obowiązek przestrzegania Konstytucji i innych praw ustanowionych i ogłoszonych oraz wykonywania wszelkich świadczeń ustanowionych ustawami oraz prawami lokalnymi.

Art. 16. Obowiązki obywatelskie

1. Pierwszym obowiązkiem obywatelskim jest wierność Rzeczypospolitej Polskiej.
2. Wszyscy Obywatele są zobowiązani do służby wojskowej[65]. Szczegóły określa ustawa.
3. Obywatele mają obowiązek wychowania swoich dzieci na prawych Obywateli Rzeczypospolitej Polskiej i zapewnienia im co najmniej początkowego wykształcenia. Szczegóły określa ustawa.
4. Obywatelom sprawującym funkcje publiczne, z wyjątkiem Prezydenta, nie wolno przyjmować

żadnych podarunków, zaszczytów i odznaczeń od innych państw i ich przedstawicieli, bez zgody Senatu lub Prezydenta.

Rozdział IV. Prawo

Art. 17.

1. Zakres ustawodawstwa państwowego może obejmować stanowienie wszelkich praw publicznych i prywatnych oraz sposób ich wykonania[66] pod warunkiem niesprzeczności z Konstytucją i obowiązującymi umowami międzynarodowymi.
2. Niedopuszczalne jest stanowienie prawa dla pojedynczych osób i przypadków.[67]

Art. 18.

1. Prawo nie może zobowiązywać do świadczeń niemożliwych.[68]
2. Prawo powszechnie obowiązujące musi być formułowane w sposób powszechnie zrozumiały.[69]
3. Żaden przepis prawa nie może wstecznie ustanowić zakazu ani obowiązku.[70]
4. Niedopuszczalne jest interpretowanie prawa w sposób sprzeczny z wykładnią językową.[71]

Art. 19.

Zobowiązania i zakazy mogą być stanowione wyłącznie w drodze ustaw lub dekretów Prezydenta lub – lokalnie – uchwał organów samorządu terytorialnego. Akty wykonawcze, wydane na podstawie delegacji ustawowej, mogą jedynie określać sposób realizacji zobowiązań i zakazów określonych ustawowo.

Art. 20.

1. Wszelkie akty prawne i decyzje administracyjne korzystają z domniemania legalności, dopóki ich wadliwość nie zostanie orzeczona w trybie prawnie przewidzianym. Konstytucję stosuje się bezpośrednio wyłącznie w sprawach nieuregulowanych ustawami.
2. Jeśli akty prawne tej samej rangi zawierają sprzeczne postanowienia, moc obowiązującą mają przepisy, które weszły w życie później[72], z zastrzeżeniem ust.3[73].
3. Jeśli akty prawne tej samej rangi zawierają sprzeczne postanowienia, moc obowiązującą mają przepisy szczegółowe.[74]
4. Sąd Najwyższy bada wewnętrzną niesprzeczność aktów prawnych oraz ich zgodność z aktami wyższego rzędu, z inicjatywy Prezesa lub na wniosek[75]:
 1. grupy 30 000 obywateli,
 2. Prezydenta lub Premiera,
 3. $\frac{2}{5}$ posłów lub $\frac{2}{5}$ senatorów,
 4. $\frac{1}{2}$ członków Krajowej Rady Sądownictwa,
 5. $\frac{1}{2}$ członków Krajowej Rady Prokuratury,
 6. każdego sędziego orzekającego, za zgodą i pośrednictwem właściwego Prezesa Sądu Wojewódzkiego – w zakresie aktów prawnych stosowanych w rozpatrywanej sprawie,
 7. wojewody, prezydenta lub burmistrza miasta lub wójta – w zakresie prawa lokalnego,
 8. innego organu upoważnionego ustawą.

Orzeczenia o niezgodności ustaw z Konstytucją lub umowami międzynarodowymi mogą być odrzucone tylko w takim trybie, jaki przewidziano dla zmiany Konstytucji. Szczegóły określa ustawa.

Art. 21.

1. Zmiany prawa powszechnego (ustawy, dekrety, akty prawa lokalnego, zarządzenia i umowy międzynarodowe) z wyjątkiem dekretu budżetowego wchodzi w życie nie wcześniej, niż 1 lutego[76] i nie wcześniej, niż 30 dni po ich ogłoszeniu.
2. Określona prawem kadencja nie może zostać skrócona inaczej, niż z przyczyn przewidzianych w dniu jej rozpoczynania lub skrócenie jest skutkiem zmiany aktu prawnego co najmniej tej rangi, który kadencję ustanowił[77] lub za zgodą osoby lub organu, którego kadencja dotyczy. W innych przypadkach zmiany wprowadza się w terminach, pozwalających na dokończenie kadencji.

Rozdział V. Władza wykonawcza

Art. 22. Prezydent[78]

1. Bierne prawo wyborcze przysługuje Obywatelom po ukończeniu 35 roku życia. Prezydent nie może pełnić żadnej innej funkcji. Urząd Prezydenta można sprawować maksymalnie przez 12 lat[79].
2. Niezwłocznie po stwierdzeniu wyboru przez Sąd Najwyższy, Prezydent-elekt tworzy Kancelarię, finansowaną przez Narodowy Bank Polski. Prezydent-elekt może wetować dekrety urzędującego Prezydenta, w ciągu 7 dni od ich ogłoszenia.[80]
3. Obejmując urząd, Prezydent składa przed Zgromadzeniem Narodowym ślubowanie:
„Obejmując urząd Prezydenta Rzeczypospolitej przysięgam uroczyście praw Rzeczypospolitej Polskiej, a przede wszystkim Konstytucji święcie przestrzegać i bronić; dobru powszechnemu Obywateli ze wszystkich sił wiernie służyć; wszelkie zło i niebezpieczeństwo od Państwa czujnie odwracać; godności imienia polskiego strzec niezachwianie; sprawiedliwość wobec wszystkich bez różnicy Obywateli za pierwszą sobie mieć cnotę; obowiązkom urzędu i służby poświęcić się niepodzielnie.”[81].
4. Prezydent wydaje dekrety wykonawcze w zakresie, w jakim upoważnia go do tego Konstytucja lub ustawy.
5. Prezydent powołuje Premiera[82], Naczelnego Wodza Sił Zbrojnych i Prokuratora Krajowego[83].
6. Prezydent może zarządzić delegowanie wybranych uprawnień Rządu na jednoosobowe organy samorządu terytorialnego, w zakresie dotyczącym terytorium tego samorządu. Cofnięcie takiej delegacji wymaga trzyletniego *vacatio legis*. Zmiany takie wchodzi w życie 1 lutego.
7. Prezydent stosuje prawo łaski, uwalniając w całości lub części od skutków prawomocnego orzeczenia.[84]
8. Prezydent ratyfikuje i podpisuje umowy międzynarodowe oraz powołuje ambasadorów.
9. Prezydent wnioskuje do Sądu Najwyższego o potwierdzenie:
 1. 14dniowego *vacatu* na stanowisku wybieranym przez konstytucyjny organ kolegialny[85];
 2. że stanowisko pochodzące z wyborów powszechnych nie zostało obsadzone w wyniku wyborów[86].Po uzyskaniu potwierdzenia lub przy braku decyzji Sądu Najwyższego w ciągu 14 dni, wyboru zastępczego dokonuje Prezydent spośród osób, które mogą na dane stanowisko kandydować.
10. Za zgodą Sejmu lub Senatu[87], Prezydent wypowiada wojnę i decyduje o wysłaniu Sił Zbrojnych poza granice kraju.
11. Prezydent stwierdza stan wojny, a Sąd Najwyższy może taką decyzję Prezydenta uchylić.
12. Prezydent nadaje odznaczenia cywilne na wniosek powoływanych przez siebie kapituł, a wojskowe na wniosek Wodza Naczelnego. Szczegóły określa ustawa.
13. Za czynności urzędowe Prezydent nie odpowiada parlamentarnie ani cywilnie, także po zakończeniu urzędowania.
14. Prezydent podlega postanowieniom Art. 44, przy czym:

1. wnioskiem jest uchwała Zgromadzenia Narodowego;
 2. organem zastępczym jest Marszałek Senatu, a przy braku takiej możliwości kolejno Marszałek Sejmu, następnie Prezes Sądu Najwyższego;
 3. organem elektorskim jest Zgromadzenie Narodowe.
15. Byli Prezydenci[88] wybrani w wyborach powszechnych, których kadencja nie została przedterminowo przerwana w wyniku wniosku wymagającego większości kwalifikowanej $\frac{3}{5}$ [89], posiadają wszystkie uprawnienia i przywileje senatora[90] z wyjątkiem głosowania, chyba że zostaną prawomocnie skazani za przestępstwo.

Art. 23. Rząd

1. Pracami Rządu i administracji rządowej kieruje Premier, który powołuje ministrów – członków Rządu oraz ministrów niewchodzących w skład Rządu, kierujących urzędami centralnymi, utworzonymi ustawami oraz wojewodów.
2. Zasady i organizację pracy Rządu, a także kompetencje poszczególnych ministrów ustala zarządzenie Premiera. Zasady te muszą pozwolić na wykonywanie wszystkich przepisów prawa i uwzględniać, że każdy urzędnik administracji rządowej musi podlegać ministrowi.[91]
3. Obejmując urząd premier, wicepremierzy i ministrowie wobec Prezydenta, a wiceministrowie wobec Premiera składają następującą przysięgę:
„Obejmując urząd premiera (wicepremera, ministra, wiceministra), uroczyste przysięgam, że dochowam wierności postanowieniom Konstytucji i innym prawom Rzeczypospolitej Polskiej, a dobro Ojczyzny oraz pomyślność Obywateli będą dla mnie zawsze najwyższym nakazem”.
Przysięgę można zakończyć „Tak mi dopomóż Bóg.”
4. Do zadań Rządu należy:[92]
 1. prowadzenie polityki międzynarodowej, organizacja i utrzymanie przedstawicielstw Rzeczypospolitej Polskiej,
 2. zarządzanie nieruchomościami Skarbu Państwa, a także pozostałym majątkiem Skarbu Państwa z wyłączeniem majątku władz ustawodawczej, sądowniczej, NBP oraz władz prokuratorskich innych, niż Prokuratura Krajowa[93],
 3. pobór podatków i opłat celnych,
 4. organizacja i kierowanie policją, służbami specjalnymi i więziennictwem,
 5. zapewnienie funkcjonowania Prokuratury Krajowej,
 6. zapewnienie identyfikacji Obywateli i osób przebywających na terenie Rzeczypospolitej, w tym przez dokumenty i dokumenty elektroniczne[94],
 7. prowadzenie ewidencji własności nieruchomości – Ksiąg Wieczystych,[95]
 8. przyznawanie i cofanie prawa do przebywania lub pracy na terytorium Rzeczypospolitej osobom nie posiadającym obywatelstwa polskiego,
 9. zapewnienie funkcjonowania służb ratowniczych, w szczególności pogotowia ratunkowego i straży pożarnej,
 10. zapewnienie powszechnej ochrony zdrowia finansowanej z budżetu państwa,
 11. zapewnienie funkcjonowania infrastruktury krytycznej Państwa, w tym drogowej, wodnej, energetycznej, komunikacyjnej i internetowej,
 12. utrzymanie państwowego systemu edukacyjnego na poziomie podstawowym, średnim i wyższym,
 13. ochrona dóbr kultury,
 14. zapewnienie powszechnych świadczeń emerytalnych dla Obywateli,
 15. egzekwowanie przepisów prawa środkami prawem dozwolonymi.Szczegółowy zakres tych zadań i ograniczenia w ich wykonywaniu określają ustawy.
5. Rząd, za zgodą Prezydenta, ogłasza stany nadzwyczajne, podczas których mogą być nałożone dodatkowe obowiązki i zawieszane niektóre prawa[96], z wyjątkiem niezbywalnych. Szczegóły określa ustawa.

6. Ustawy mogą powierzać Rządowi lub Premierowi inne zadania i kompetencje.

Art. 24. Siły Zbrojne

1. Siły Zbrojne Rzeczypospolitej podlegają bezpośrednio Wodzowi Naczelnemu.
2. Wódz Naczelny odpowiada za organizację i utrzymanie Sił Zbrojnych w stanie wysokiej sprawności i ochronę granic Rzeczypospolitej.
3. Siły Zbrojne nie mogą być użyte na terenie kraju w czasie pokoju, z wyjątkiem ochrony granic i zapobiegania klęskom żywiołowym i usuwaniem ich skutków w stanach nadzwyczajnych.[97]

Art. 25.

1. Organy rządowe lub wojskowe przyznają, okresowo weryfikują i cofają prawo dostępu do wszystkich prawnie chronionych tajemnic państwowych, a ich decyzje są ostateczne z zastrzeżeniem ust. 2[98].
2. Prawo dostępu do wszystkich prawnie chronionych tajemnic państwowych musi jednocześnie posiadać co najmniej połowa sędziów Sądu Najwyższego, członków KRS (w tym połowa sędziów), członków Krajowej Rady Prokuratury, sędziów orzekających w każdym sądzie powszechnym oraz prokuratorów w każdym województwie. Dla dopełnienia tego obowiązku, prawo dostępu może tymczasowo przyznawać Prezes Sądu Najwyższego.
3. Uprawnieni sędziowie i prokuratorzy mogą żądać dostępu do każdej tajemnicy. Zasadność żądania dostępu do tajemnic państwowych podlega zaskarżeniu do Sądu Najwyższego, który orzeka w ciągu 14 dni, a orzeczenie to jest ostateczne i podlega natychmiastowemu wykonaniu.

Art. 26.

1. Prokuratorzy Wojewódzcy są wybierani w lokalnych, wojewódzkich wyborach powszechnych, po jednym z każdego województwa. Bierne prawo wyborcze przysługuje Obywatelom po ukończeniu 35 roku życia, posiadającym stopień naukowy wymagający minimum 7 lat studiów prawniczych oraz pięcioletni staż pracy w charakterze prokuratora, sędziego lub obrońcy[99].
2. Krajową Radę Prokuratury tworzą:
 1. przedstawiciele Prokuratorów Wojewódzkich i Prokuratora Krajowego – po jednym,
 2. przedstawiciele Prezydenta, Sejmu, Senatu, Krajowej Rady Sądownictwa – po dwóch,powoływani spośród osób posiadających bierne prawo wyborcze na Prokuratora Wojewódzkiego.
3. Krajowa Rada Prokuratury powołuje ze swojego grona Prezesa.
4. Prokuratorzy Wojewódzcy organizują i nadzorują pracę Prokuratorów Wojewódzkich oraz podległych im Delegatur i powołują zatrudnianych tam prokuratorów. Prokurator Krajowy organizuje i nadzoruje pracę Prokuratury Krajowej i powołuje zatrudnianych tam prokuratorów.
5. Prokuratury Wojewódzkie prowadzą sprawy zgodnie z właściwością terytorialną, a Prokuratura Krajowa sprawy nieprowadzone przez żadną Prokuratorę Wojewódzką. Spory kompetencyjne rozstrzyga Krajowa Rada Prokuratury.
6. Prokuratorzy Wojewódzcy podlegają postanowieniom Art. 44, a członkowie Krajowej Rady Prokuratury posiadają opisany tam immunitet, przy czym:
 1. wnioskiem jest uchwała Senatu;
 2. organ zastępczy każdorazowo wskazuje Prezydent;
 3. organem elektorskim jest Krajowa Rada Prokuratury;
 4. organem sankcyjnym jest Krajowa Rada Sądownictwa[100].

Rozdział VI. Władza ustawodawcza

Art. 27.

1. Parlamentarzyści są przedstawicielami ogółu Obywateli i nie są związani instrukcjami wyborców. Obrady i głosowania są jawne.
2. Nie można łączyć mandatów posła i senatora. Poseł i senator nie mogą sprawować żadnej funkcji we władzach wykonawczej i sędowniczej.
3. Parlamentarzyści składają wobec Prezydenta ślubowanie^[101]:
„Obejmując mandat ślubuję uroczyście, jako poseł (senator) Rzeczypospolitej Polskiej, wedle najlepszego mojego rozumienia i zgodnie z sumieniem, rzetelnie pracować dla dobra Państwa Polskiego jako całości.”^[102]
4. Każda Izba powołuje ze swojego składu Marszałka, który kieruje jej pracami, powołuje Wicemarszałków, Kancelarię i Straż Marszałkowską.
5. W skład Prezydium Parlamentu wchodzi Marszałek Sejmu, Marszałek Senatu oraz szefowie klubów zrzeszających powyżej 1/6 członków Izby^[103]. W sytuacjach nadzwyczajnych, gdy Izby nie mogą obradować, Prezydium pełni rolę Izb oraz Zgromadzenia Parlamentarnego.^[104]
6. Parlamentarzyści nie mogą być pociągani do odpowiedzialności za działalność w zakresie wykonywania mandatu, także po jego wygaśnięciu.
7. Parlamentarzystom przysługuje immunitet, o którym mowa w Art. 44, przy czym organem sankcyjnym dla posłów jest Senat, a dla senatorów Sejm^[105].
8. W przypadku wygaśnięcia mandatu parlamentarzysty przed końcem kadencji, wakujący mandat obejmuje kandydat, który w ostatnich wyborach uzyskał największą kolejno liczbę głosów w danym okręgu^[106].

Art. 28.

1. Parlament stanowi prawo w dowolnym zakresie nie zastrzeżonym Konstytucją.
2. Ustawy nie mogą przyznawać organom parlamentu, posłom ani senatorom żadnych uprawnień ani przywilejów ponad wymienione w Konstytucji.
3. Ustawa może delegować część uprawnień parlamentu na kolegalne organy samorządu terytorialnego w zakresie dotyczącym tego terytorium. Cofnięcie takiej delegacji wymaga trzyletniego *vacatio legis*. Zmiany takie wchodzi w życie 1 lutego.

Art. 29.

1. Sejm składa się z 300 posłów wybieranych w okręgach jednomandatowych. Bierne prawo wyborcze przysługuje Obywatelom po ukończeniu 21 roku życia.
2. Sejmu nie można rozwiązać przed upływem kadencji^[107].
3. Sejm może powoływać komisje do zbadania stanu faktycznego^[108]. Szczegóły określa ustawa.

Art. 30.

1. Senat składa się z 60 senatorów, przy czym co 2,5 roku 20 senatorów wybieranych jest w jednym okręgu wyborczym, z jednej listy w ten sposób, że każdy wyborca wskazuje nie więcej, niż 10 kandydatów. Bierne prawo wyborcze przysługuje Obywatelom po ukończeniu 30 roku życia.
2. Senatowi nie można rozwiązać.

Art. 31.

1. Uchwalona przez Sejm ustawa przekazywana jest do Senatu, który może ustawę przyjąć albo oprotestować bezwzględną większością głosów. Brak reakcji Senatu w ciągu 30 dni oznacza przyjęcie ustawy.

2. Oprotestowaną ustawę Sejm może przyjąć większością kwalifikowaną $\frac{3}{5}$.
3. Senatowi przysługuje inicjatywa ustawodawcza. Projekty ustaw zgłoszone przez Senat są rozpatrywane przez Sejm w ciągu 30 dni, a Sejm może projekt przyjąć albo odrzucić[109]. Brak reakcji Sejmu w ciągu 30 dni oznacza przyjęcie ustawy.
4. Senat może upoważnić Prezydenta do wydania dekretu z mocą ustawy, określając zakres upoważnienia i tylko wtedy, gdy zakres ten nie jest uregulowany ustawowo[110]. Dekret taki nie wymaga zgody Sejmu, który może jednak dekret i upoważnienie Senatu anulować.
5. Sejm, Senat lub Prezydent mogą zażądać zbadania zgodności ustawy (dekretu z mocą ustawy) z Konstytucją i umowami międzynarodowymi przed jej ogłoszeniem. Brak reakcji Sądu Najwyższego w ciągu 30 dni oznacza przyjęcie ustawy.

Art. 32. Najwyższa Izba Kontroli

1. Najwyższa Izba Kontroli jest organem kontrolnym Parlamentu. Prezesa NIK powołuje Zgromadzenie Parlamentarne.
2. Najwyższa Izba Kontroli kontroluje, z inicjatywy własnej, a także na żądanie Sejmu lub Senatu, działania wszelkich organów władzy państwowej z zastrzeżeniem ust. 3, przedkładając tym organom i ich organom nadrzędnym oraz Sejmowi i Senatowi sprawozdania i zalecenia.
3. Najwyższa Izba Kontroli może skontrolować działanie Prezydenta wyłącznie na żądanie Zgromadzenia Narodowego.
4. Najwyższa Izba Kontroli weryfikuje wykonanie budżetu i udziela absolutorium Rządowi, Krajowej Radzie Sądownictwa, Krajowej Radzie Prokuratury, Sejmowi i Senatowi. Absolutorium ma charakter wyłącznie informacyjny.[111]
5. Szczegółowe zasady funkcjonowania Najwyższej Izby Kontroli określa ustawa.

Rozdział VII. Władza sądownicza

Art. 33.

1. Sędzia orzekający nie może pełnić żadnej innej funkcji, a członek Krajowej Rady Sądownictwa żadnej funkcji z wyjątkiem profesora wyższej uczelni[112]. Sędziowie orzekający i członkowie KRS nie mogą należeć do stronnictw politycznych i innych organizacji, nie mogą też prowadzić działalności publicznej, z wyjątkiem półrocznego okresu poprzedzającego wybory Prezesów Sądów Wojewódzkich i do Krajowej Rady Sądownictwa.
2. Prezesi Sądów Wojewódzkich podlegają postanowieniom Art. 44, przy czym:
 1. wnioskiem jest uchwała Senatu;
 2. organ zastępczy każdorazowo wskazuje Prezydent;
 3. organem elektorskim jest Krajowa Rada Sądownictwa;
 4. organem sankcyjnym jest Krajowa Rada Sądownictwa.

Art. 34. Krajowa Rada Sądownictwa

1. Krajowa Rada Sądownictwa składa się z 30 osób, w tym co najmniej 15 sędziów, przy czym co 2,5 roku po 5 osób wybieranych jest w dwu okręgach wyborczych: zwykłym i sędziowskim[113]. W każdym okręgu wyborca wskazuje na liście nie więcej, niż 3 kandydatów. Bierne prawo wyborcze w jednym okręgu przysługuje Obywatelom po ukończeniu 30 roku życia[114], a w drugim sędziom.[115]
2. Krajowa Rada Sądownictwa powołuje ze swojego składu Przewodniczącego.
3. Krajowa Rada Sądownictwa powołuje sędziów[116] na kadencje trwające do 65 roku życia, spośród Obywateli posiadających czynne prawo wyborcze, z co najmniej dziesięcioletnim łącznym stażem pracy w charakterze adwokata, radcy prawnego lub prokuratora.

4. Odwołanie sędziego przed upływem kadencji może nastąpić wyłącznie w wyniku postępowania dyscyplinarnego przeprowadzonego przez KRS, gdy sprzeniewierzy się on etosowi sędziego Rzeczypospolitej, w szczególności łamiąc prawo[117]. Wszczęcie postępowania skutkuje natychmiastowym zawieszeniem, a odwołanie utratą zatrudnienia w charakterze sędziego i prawa orzekania. Od postanowienia Krajowej Rady Sądownictwa przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego, w którym Krajowa Rada Sądownictwa wyznacza oskarżyciela.
5. Przewodniczący KRS zapewnia funkcjonowanie Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i innych organów sądowych.
6. Członkowie KRS posiadają immunitet opisany w Art. 44, przy czym organem sankcyjnym jest Sąd Najwyższy.

Art. 35.

1. Sądy wydają orzeczenia wyłącznie na podstawie prawa, kierując się zasadą sprawiedliwości[118]. Przy orzekaniu sędziowie są niezawisli.
2. Zakres władzy sądowniczej rozciąga się na wszelkie sprawy[119] dotyczące Obywateli Rzeczypospolitej i ich majątku lub związane z terytorium Rzeczypospolitej lub Jej majątkiem lub dotyczące prawa morskiego lub przestrzeni powietrznej lub przestrzeni kosmicznej lub Internetu i takie spory, w których Rzeczpospolita Polska jest stroną.

Art. 36. Sąd Najwyższy

1. Sąd Najwyższy składa się z 80 osób, mianowanych przez Prezydenta[120] spośród sędziów z łącznym stażem sędziego orzekającego nie krótszym, niż 10 lat, na kadencję trwającą do 65 roku życia[121].
2. Sąd Najwyższy powołuje ze swojego składu 20osobowe Prezydium Sądu Najwyższego, w tym Prezesa, który organizuje pracę i wyznacza składy orzekające[122]. Urząd Prezesa Sądu Najwyższego można sprawować najwyżej 10 lat.
3. Sąd Najwyższy jest ostatecznym organem sądowniczym Rzeczypospolitej Polskiej i wszystkie sądy opierają się na orzecznictwie SN.
4. Sąd Najwyższy rozpatruje wnioski kasacyjne prawomocnych wyroków.[123] Postępowanie kasacyjne może prawomocne orzeczenie podtrzymać lub nakazać powtórzenie postępowania w drugiej instancji.
5. Sąd Najwyższy rozstrzyga w składzie co najmniej 5 sędziów, z wyjątkiem skarg kasacyjnych na orzeczenia sądów powszechnych, skarg na legalność prawa lokalnego i skarg na żądania dostępu do tajemnic państwowych, rozpatrywanych w składach co najmniej 3 osobowych oraz skarg na zasadność aresztu, rozpatrywanych jednoosobowo.
6. Prezydium Sądu Najwyższego rozstrzyga w składzie co najmniej 15-osobowym, bezwzględną większością głosów, w sprawach:
 1. zgodności rozstrzygnięcia referendum ogólnopolskiego z Konstytucją,
 2. skarg wyborczych oraz ważności wyborów i referendów,
 3. stwierdzenia vacatu na stanowisku wybieranym przez konstytucyjny organ kolegialny,
 4. stwierdzenia, że stanowisko pochodzące z wyborów powszechnych nie zostało obsadzone,
 5. uchylecia stanu wojny,
 6. sporów kompetencyjnych między organami władzy,
 7. zgodności z Konstytucją i ustawami postanowień dekretu budżetowego,
 8. wewnętrznej niesprzeczności aktów prawa powszechnego[124] oraz ich zgodności z aktami wyższego rzędu.
7. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego rozstrzyga w składzie co najmniej 50-osobowym, bezwzględną większością głosów, w sprawach:
 1. przekazania kompetencji sądowniczych poza Rzeczpospolitą Polską,

2. wyboru swoich przedstawicieli do organów wskazanych w Konstytucji.
8. Sędziowie Sądu Najwyższego posiadają opisany w Art. 44 immunitet, przy czym organem sankcyjnym jest Krajowa Rada Sądownictwa.
9. Byli sędziowie Sądu Najwyższego, których kadencja nie została przedterminowo przerwana w wyniku wniosku wymagającego większości kwalifikowanej $\frac{3}{5}$, posiadają wszystkie uprawnienia i przywileje senatora[125] z wyjątkiem głosowania, chyba że zostaną prawomocnie skazani za przestępstwo.

Art. 37. Sądy powszechne

1. Bierne prawo wyborcze na urząd Prezesa Sądu Wojewódzkiego przysługuje sędziom z co najmniej 5letnim łącznym stażem pracy w charakterze sędziego, którzy nie ukończyli 60 roku życia[126].
2. Pracami sądów powszechnych, w tym wojewódzkich, kierują Prezesi. Prezes sądu powszechnego zatrudnia sędziów na funkcje sędziów orzekających tego sądu i zwalnia ich z tej funkcji.
3. Sądy Wojewódzkie orzekają w drugiej instancji, a Sądy Rejonowe w pierwszej instancji[127], z wyjątkiem przypadków wskazanych w Konstytucji i ustawach.
4. Prezes Sądu Wojewódzkiego powołuje Prezesów Sądów Rejonowych z obszaru jurysdykcji sądu, którego jest Prezesem, spośród sędziów z co najmniej 5letnim łącznym stażem sędziego orzekającego.
5. Sędziom orzekającym przysługuje immunitet, o którym mowa w Art. 44, przy czym organem sankcyjnym jest Krajowa Rada Sądownictwa.
6. Postępowanie przed sądami powszechnymi jest dwuinstancyjne, z wyjątkiem postępowań dotyczących zgodności z prawem[128] decyzji organów władzy wykonawczej, które podlegają zaskarżeniu bezpośrednio do Sądu Wojewódzkiego[129] oraz postępowania wobec Prezydenta.
7. Sądy pierwszej instancji orzekają jednoosobowo, a drugiej w składach trzyosobowych.
8. Orzeczenie sądu drugiej instancji jest ostateczne i kończy postępowanie[130]. Jedyną możliwością uchylecia prawomocnego orzeczenia jest kasacja Sądu Najwyższego.
9. Ustawy określają tryb postępowania przed sądami powszechnymi, mogą też ustalać jednolite zasady organizacyjne sądów powszechnych.

Art. 38. Sądy wojskowe

1. Strukturę, właściwość i tryb postępowania sądów wojskowych określa dekret Prezydenta, z uwzględnieniem dwuinstancyjności postępowania.
2. Zakres spraw rozpatrywanych przez sądy wojskowe określa ustawa.

Rozdział VIII. Finanse

Art. 39. Bank centralny

1. Bankiem centralnym Rzeczypospolitej Polskiej jest Narodowy Bank Polski, kierowany przez Prezesa NBP, powoływanego przez Senat.
2. Za prowadzenie polityki pieniężnej odpowiada Rada Polityki Pieniężnej, w skład której wchodzi po 2 przedstawiciele Prezydenta, Sejmu, Senatu, Krajowej Rady Sądownictwa, Sądu Najwyższego i Krajowej Rady Prokuratury oraz Prezes NBP, przewodniczący Radzie.
3. Rada ustala wysokość stóp procentowych NBP, stopy rezerwy obowiązkowej instytucji przyjmujących depozyty[131] i wysokość jej oprocentowania, określa zasady tworzenia i rozwiązywania rezerwy NBP na pokrycie ryzyka zmian kursu złotego do walut obcych oraz granice zobowiązań wynikających z zaciągania przez NBP pożyczek i kredytów w instytucjach finansowych i ustala zasady operacji otwartego rynku.
4. Obowiązującym środkiem płatniczym w Rzeczypospolitej Polskiej jest złoty polski.

5. Narodowy Bank Polski dba o stabilność cen oraz systemu finansowego i płatniczego, emituje znaki pieniężne, kontroluje wszelkie formy emisji i obiegu pieniądza, prowadzi rozliczenia międzybankowe, obsługuje budżet państwa oraz realizuje inne zadania określone przez RPP.
6. Coroczny zysk NBP stanowi przychód budżetu państwa.
7. Szczegółowe kompetencje NBP określa ustawa.
8. Członkowie RPP posiadają immunitet, o którym mowa w Art. 44, przy czym organem sankcyjnym jest Senat.

Art. 40. Budżet państwa

1. Podstawowy, roczny plan wydatków i przychodów, a także przeznaczenie planowanej nadwyżki albo źródła finansowania planowanego deficytu, określa dekret budżetowy Prezydenta. Rok budżetowy rozpoczyna się 1 lutego i kończy 31 stycznia[132].
2. Do 31 grudnia każdego roku Prezydent, a w roku wyborczym Prezydent-elekt[133], przekazuje dekret budżetowy do Sejmu, Senatu i Sądu Najwyższego. Do zmian dekretu budżetowego stosuje się zapisy ustępów 3, 4 i 5.
3. Sejm i Senat mogą uchylić postanowienia dekretu budżetowego w zakresie zaciągnięcia zobowiązań w wysokości większej, niż w roku poprzednim[134]. Jeśli Sejm lub Senat uchylą w całości lub części plan zaciągania zobowiązań, Rząd ogranicza wynagrodzenia własne i całej administracji rządowej o 50%, a Prezydent zawiesza stosowanie wybranych ustaw w celu zmniejszenia deficytu do poziomu z roku poprzedniego.[135]
4. Sąd Najwyższy może uchylić niezgodne z Konstytucją lub ustawami postanowienia lub zmiany dekretu budżetowego.
5. Akceptacja lub brak reakcji Sejmu, Senatu i Sądu Najwyższego w ciągu 30 dni oznacza przyjęcie i publikację dekretu budżetowego.
6. NBP odmawia finansowania pożyczek bez wiedzy lub przy sprzeciwie Sejmu lub Senatu. Rzeczpospolita Polska odmawia spłaty pożyczek, zaciąganych bez wiedzy lub przy sprzeciwie Sejmu lub Senatu.
7. W dekrecie budżetowym po 1,5% przychodów przeznaczają się na funkcjonowanie władzy sądowniczej i prokuratur, po 2‰ na funkcjonowanie każdej Izby Parlamentu i 1‰[136] na funkcjonowanie NIK. Środkami tymi dysponują Przewodniczący Krajowej Rady Sądownictwa, Prezes Krajowej Rady Prokuratury, Marszałkowie Izb oraz Prezes Najwyższej Izby Kontroli, zapewniając funkcjonowanie sądów, prokuratur (poza Prokuraturą Krajową) i organów parlamentu.
8. Współczynniki udziału poszczególnych władz w budżecie mogą być modyfikowane, w wyniku jednogłośnej decyzji Prezydenta, Przewodniczącego KRS, Prezesa Krajowej Rady Prokuratury, Marszałków Izb oraz Prezesa NIK.
9. Za przygotowanie i realizację budżetu odpowiada Prezydent[137], a w swoich częściach także Przewodniczący KRS, Prezes Krajowej Rady Prokuratury, Marszałkowie Izb oraz Prezes NIK.

Art. 41.

Wynagrodzenie posłów ustala się w wysokości trzykrotności, senatorów, członków Krajowej Rady Sądownictwa i Prezesów Sądów Wojewódzkich, członków Krajowej Rady Prokuratury, Prokuratorów Wojewódzkich i Krajowego czterokrotności, prokuratorów dwu- do trzykrotności, sędziów orzekających i ministrów dwu- do czterokrotności[138], członków Rady Polityki Pieniężnej i sędziów Sądu Najwyższego pięciokrotności, Premiera, Naczelnego Wodza, Marszałków Izb Parlamentu, Prezesa NBP oraz członków Prezydium Sądu Najwyższego sześciokrotności, a Prezydenta siedmiokrotności średniego wynagrodzenia w roku poprzednim.[139]

Art. 42.

1. Budżet jednostek samorządu terytorialnego jest finansowany w całości z przychodów

własnych[140] oraz pożyczek udzielanych przez Rząd z budżetu państwa.

2. Wynagrodzenie maksymalne w samorządzie terytorialnym ustala się w wysokości dwu- do czterokrotności średniego wynagrodzenia w roku poprzednim[141], proporcjonalnie do liczby mieszkańców jednostki samorządu danego szczebla[142].

Rozdział IX. Umowy międzynarodowe

Art. 43.

1. Umowy z podmiotami zewnętrznymi względem Rzeczypospolitej Polskiej mogą obejmować stanowienie wszelkich praw publicznych i prywatnych i sposobu ich wykonania pod warunkiem niesprzeczności z Konstytucją i ustawami[143].
2. Umowy międzynarodowe wymagają ratyfikacji Prezydenta, po uprzedniej zgodzie Sejmu lub Senatu. Ustawa może określić zakres umów nie wymagających zgody Sejmu ani Senatu.
3. Przed ratyfikacją przez Prezydenta umowa podlega badaniu przez Sąd Najwyższy, który w ciągu miesiąca może orzec o jej niezgodności z Konstytucją lub ustawami lub orzec dłuższy, maksymalnie sześciomiesięczny termin wydania ostatecznego orzeczenia. Tylko brak orzeczenia Sądu Najwyższego w powyższych terminach lub orzeczenie o legalności umowy, upoważnia Prezydenta do jej ratyfikacji i podpisania.
4. Ratyfikacja umów niespełniających warunków określonych w ust. 2 i 3 nie wywołuje skutków prawnych.
5. Wypowiedzenia umowy międzynarodowej dokonuje Prezydent po uprzedniej zgodzie Sejmu lub Senatu.
6. Stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Kościołem Katolickim określa konkordat.

Rozdział X. Przepisy końcowe, wprowadzające i przejściowe

Art. 44.

1. Opróżnienie wskazanych w Konstytucji urzędów kadencyjnych wymaga wniosku odpowiedniego organu kolegiального i potwierdzenia przez Sąd Najwyższy:
 1. złożenia urzędu,
 2. długotrwałej niezdolności do pełnienia funkcji,
 3. zgonu,
 4. prawomocnego wyroku skazującego za przestępstwo umyślne,
 5. zdrady Rzeczypospolitej lub pogwałcenia Konstytucji.

Wnioski 1) do 3) przyjmowane są bezwzględną większością głosów, a wnioski 4) i 5) wymagają większości kwalifikowanej $\frac{3}{5}$.

2. W przypadku opróżnienia urzędu, o którym mowa w ust. 1, jego funkcje przejmuje organ zastępczy, do czasu wyboru przez organ elektorski osoby pełniącej obowiązki do końca kadencji, a jeśli organ elektorski nie wybierze pełniącego obowiązki w ciągu 30 dni, wyboru dokonanego przez przewodniczącego organu elektorskiego.
3. Wskazanym w Konstytucji osobom, pełniącym funkcje publiczne, przysługuje immunitet, uniemożliwiający pozbawienie ani ograniczenie wolności, chyba że Konstytucja wskazuje organ sankcyjny, za zgodą którego zatrzymanie lub areszt jest możliwe.
4. Zatrzymanie na gorącym uczynku osoby objętej immunitetem wymaga natychmiastowego powiadomienia przewodniczącego organu sankcyjnego, który zarządza zwolnienie albo zatrzymanie, do czasu decyzji organu sankcyjnego.

5. Osoby objęte immunitetem odpowiadają przed Sądami Wojewódzkimi, a w II instancji przed Sądem Najwyższym, z wyjątkiem Prezydenta, odpowiadającego wyłącznie przed Prezydium Sądu Najwyższego, w postępowaniu jednoinstancyjnym.
6. Postępowanie sądowe wobec osoby objętej immunitetem nie może trwać dłużej, niż 3 miesiące, a przekroczenie tego terminu jest równoznaczne z uniewinnieniem.
7. Sprawy szczególnej ochrony prawnej osób, którym przysługuje immunitet, są głosowane jawnie w głosowaniu imiennym.

Art. 45.

1. Organy kolegialne podejmują decyzje zwykłą większością głosów w obecności ponad połowy członków, chyba że przepisy szczególne wymagają większości bezwzględnej lub kwalifikowanej. Każdy członek organu kolegialnego dysponuje jednym głosem, chyba że przepisy szczególne uprzywilejowują przewodniczącego, przyznając mu maksymalnie dwa głosy.
2. Przez bezwzględną większość głosów organu kolegialnego należy rozumieć ponad połowę głosów członków tego organu. Większość kwalifikowaną również należy obliczać względem liczby członków organu kolegialnego.
3. Organ powołujący może w dowolnym czasie odwołać z urzędu, chyba że dla danego urzędu określono kadencję.

Art. 46.

1. Sejm wydaje Dziennik Ustaw, zawierający w szczególności wszelkie akty prawa powszechnego, Prezydent wydaje Monitor Polski, a Krajowa Rada Sądownictwa wydaje Monitor Sądowy, publikujący dokumenty własne oraz przekazane przez Sąd Najwyższy, Prezesów Sądów Wojewódzkich, Krajową Radę Prokuratury, Prokuraturę Krajową i Prokuratorów Wojewódzkich. Szczegóły określa ustawa.
2. Jeśli dokument dla swej ważności wymaga publikacji, a nie zostanie on opublikowany w trybie prawem przewidzianym, dla jego ważności wystarczy publikacja w dowolny sposób zapewniający powszechną dostępność.
3. Jeśli do objęcia urzędu jedyną przeszkodą jest złożenie przysięgi, a organ odbierający przysięgę odwleka jej odebranie, dopuszczalne jest złożenie przysięgi publicznej.

Art. 47. Zmiana Konstytucji

1. Konstytucję przyjmują Obywatele w referendum ważnym, gdy weźmie w nim udział co najmniej połowa uprawnionych.
2. Zmiany w Konstytucji przeprowadza Zgromadzenie Parlamentarne bezwzględną większością głosów na wniosek Prezydenta złożony za zgodą Sejmu i Senatu, albo Obywatele w referendum, w którym uczestniczyć będzie niemniejszy odsetek uprawnionych, niż przy uchwalaniu Konstytucji, a za zmianą opowie się większość uczestników.
3. W każdą 20 rocznicę uchwalenia Konstytucji, Zgromadzenie Parlamentarne dokonuje przeglądu Konstytucji i uchwała projekt pakietu zmian, przyjmowanych w referendum zwykłą większością głosów, niezależnie od frekwencji.

Art. 48. Konstituowanie władz

1. Pierwsze wybory Prezydenta, Sejmu, Senatu, Krajowej Rady Sądownictwa, Prezesów Sądów Wojewódzkich i Prokuratorów Wojewódzkich, zarządza Prezydent urzędujący w dniu uchwalenia Konstytucji, na 4 października 2029 roku.[\[144\]](#) Szczegóły dotyczące tych wyborów określa ordynacja wyborcza przyjmowana wraz z niniejszą Konstytucją.[\[145\]](#)

2. Kadencje senatorów i członków Krajowej Rady Sądownictwa wybranych w pierwszych wyborach ustala się zgodnie z liczbą głosów uzyskanych w wyborach w ten sposób, że kadencję 2,5letnią uzyskuje $\frac{1}{3}$ wybranych, którzy uzyskali najmniej głosów, kadencję 7,5letnią $\frac{1}{3}$ wybranych, którzy uzyskali najwięcej głosów, a pozostali wybrani uzyskują kadencję 5letnią.
3. Kadencje posłów wybranych w pierwszych wyborach ustala się zgodnie z liczbą głosów uzyskanych w wyborach w ten sposób, że kadencję 2,5letnią uzyskuje $\frac{1}{2}$ wybranych, którzy uzyskali najmniej głosów, a kadencję 7,5letnią $\frac{1}{2}$ wybranych, którzy uzyskali najwięcej głosów.
4. Pierwsze kadencje Prezesów Sądów Wojewódzkich i Prokuratorów Wojewódzkich trwają 2,5 roku[146].
5. Po osiemnastu pierwszych sędziów Sądu Najwyższego wybierają Sejm, Senat, Krajowa Rada Sądownictwa i Krajowa Rada Prokuratury, przeprowadzając swoje wybory tak, że w głosowaniu na jedną listę kandydatów każdy elektor może oddać 10 głosów, a za wybranych uznaje się tych, którzy uzyskają najwięcej głosów.[147] Kolejnych ośmiu wybiera Prezydent.
6. Sędziowie pełniący swoje funkcje w dniu uchwalenia Konstytucji uzyskują powołanie na 10letnie kadencje, chyba że Krajowa Rada Sądownictwa dokona w tym czasie ich odwołania lub ponownego, stałego powołania. Przy powoływaniu sędziów nie stosuje się wymagań dotyczących wcześniejszego stażu pracy wobec osób, które 31 stycznia 2030 roku były sędziami lub asesorami sądowymi.
7. Prezesi Sądów Wojewódzkich obejmują Sądy Okręgowe, które stają się Sądami Wojewódzkimi. Prezesi Sądów Wojewódzkich obejmują także funkcje Prezesów Wojewódzkich Sądów Administracyjnych i Sądów Apelacyjnych w województwach, w których takie istnieją, na czas maksymalnie 6 miesięcy, w ciągu których Prezesi Sądów Wojewódzkich ustalają nowe, jednolite w województwach struktury sądowe. W ciągu miesiąca Prezesi Sądów Wojewódzkich powołują nowych Prezesów Sądów Rejonowych w swoich województwach.
8. Prokuratorzy Wojewódzcy obejmują Prokuratury Regionalne i Okręgowe, których siedziby znajdują na terenie ich województw. W ciągu 6 miesięcy Prokuratorzy Wojewódzcy ustalają nowe, jednolite w województwach struktury prokuratur i doprowadzając do zgodności z podziałem administracyjnym na województwa. W sprawach spornych decyzje podejmuje Krajowa Rada Prokuratury. Wszelkie pozostałe prokuratury cywilne obejmuje Prezes Krajowej Rady Prokuratury, który w ciągu 6 miesięcy dokonuje zmian organizacyjnych i przekazuje ich kompetencje i sprawy do Prokuratur Wojewódzkich lub Prokuratury Krajowej.
9. Wszelkie organy władzy wykonawczej, działające na podstawie dotychczasowych przepisów, stają się podległe Premierowi. W sprawach spornych, tymczasową podległość organu określa Prezydium Sądu Najwyższego, a ostateczną decyzję podejmują Obywatele w referendum, przeprowadzonym wraz z wyborami w 2032r.

Art. 49. Przepisy dotychczasowe

1. Zawarte dotychczas umowy międzynarodowe wraz z przepisami wydanymi na ich podstawie:
 1. zachowują ważność w terminach w nich zakreślonych, chyba że zostaną wcześniej wypowiedziane;
 2. zawarte bezterminowo zachowują ważność przez 20 lat od uchwalenia Konstytucji, chyba że zostaną ponownie ratyfikowane lub wypowiedziane.
2. Ustawy obowiązujące przed przyjęciem Konstytucji, wraz z przepisami wydanymi na ich podstawie, zachowują ważność przez maksymalnie 10 lat od jej uchwalenia.[148]
3. Przepisy obowiązujące przed przyjęciem niniejszej Konstytucji, które sprzecznie z nią przypisują kompetencje organom władzy oraz ograniczają możliwości zmian personalnych, tracą moc z dniem 1 lutego 2030 roku.[149]
4. Przepisy obowiązujące przed przyjęciem niniejszej Konstytucji, które sprzecznie z nią określają strukturę organów władzy, tracą moc z dniem ogłoszenia decyzji dotyczących nowych struktur i ich zadań przez organy uprawnione do tego niniejszą Konstytucją. Zgodność decyzji w tych sprawach z Konstytucją i umowami międzynarodowymi podlega badaniu przez Sąd Najwyższy[150].

5. Z dniem 31 stycznia 2030 roku traci moc Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997r.

Przypisy

[1] Typu *Dura lex sed lex*.

[2] Błędny pogląd, że system parlamentarno-gabinetowy (w którym sejm powołuje rząd) jest zgodny z trójpodziałem jest tak upowszechniony, że wymaga omówienia. Wyobraźmy sobie system, w którym wybieramy Prezydenta (albo Sejm), a ten tworzy Kancelarię, w której są Departament Prawodawczy (wydający dekrety lub ustawy), Departament Sprawiedliwości (powołujący i nadzorujący sądy) i Departament Wykonawczy (o kompetencjach rządu). Formalnie jest trójpodział, bo każda władza jest przypisana do odrębnej jednostki. To jednak podział operacyjny, bo ostateczne decyzje podejmuje (demokratycznie wybrany) Prezydent (lub Sejm), a poszczególne władze nie mają żadnej możliwości równoważenia się. A tej równowagi chciał Monteskiusz, gdy swój trójpodział projektował. Związek między rządem a sejmem jest dziś w Polsce tak silny, że sejm jest *de facto* organem wykonawczym rządu, produkując ustawy według rządowych zamówień i w żaden sposób nie równoważy rządu.

[3] Georges Clemenceau, francuski polityk, premier: „*La guerre c'est une chose trop grave pour la confier à des militaires*” „Wojna to zbyt poważna sprawa, żeby powierzyć ją wojsku”.

[4] Georg Wilhelm Friedrich Hegel (*ukąszenie* może się kojarzy nie najlepiej, ale myśl trafna 😊)

[5] Podział na „tworzenie prawa” i jego „wykonywanie” jest intuicyjnie prosty, choć niebanalny w definiowaniu. Prawo powinno np. określać cele działań rządu i tylko w niewielkim stopniu metody ich realizacji, ale co to znaczy „w niewielkim stopniu”? Ustawy nie powinny być kazuistyczne (jak dzisiejsze), nie mogą określać szczegółowo procedur, według których działa rząd.

[6] <https://arslege.pl/zmiana-konstytucji/k15/a5470/>

[7] <https://arslege.pl/referendum-ogolnokrajowe/k15/a5356/>

[8] Takie referendum – oczywiście – można przegrać, zwłaszcza, że obecnie obowiązuje frekwencyjny próg ważności referendum, przy którym przeciwnicy zmiany Konstytucji, ogłaszając jego bojkot, automatycznie zawłaszczą głosy wstrzymujących się (niezainteresowanych, niezdecydowanych), jako głosy „przeciw”. Pozostaje nadzieja, że pozapartyjna, porządkująca państwo propozycja głębokich zmian ustrojowych, przeprowadzonych niejako ponad głowami sformatowanych 20-letnim, coraz bardziej zaostającym się konfliktem polityków, i dodatkowo – **zmian wprowadzanych bezpośrednio przez obywateli** – przekona przynajmniej połowę „zwykle nie głosujących”.

[9] Czyli republiką, ale warto chyba powtórzyć zapis z Konstytucji 1921r. zwłaszcza, że „republika” w dzisiejszym znaczeniu może być również „bananowa”.

[10] Konsekwentne dalej używanie terminu „Obywatele” zamiast „Naród” jest koniecznością i w żaden sposób nie deprecjonuje roli Narodu Polskiego. Jednak wszystkie prawa i obowiązki określone przez Konstytucję dotyczą wszystkich obywateli, niezależnie od tego, jakiej są narodowości. Używanie terminu „Naród” oznaczałoby m.in., że prawa wyborcze posiadają tylko Polacy, a co więcej, posiadają je nawet ci Polacy, którzy nie mają obywatelstwa polskiego. Albo stosowania „wykładni”, która zinterpretuje, że „Naród” znaczy coś zupełnie innego, niż znaczy, bo znaczyć tego, co znaczy, nie może – tak, jak to się robi w stosunku do konstytucji z roku 1997 której, bez interpretacji zmieniających znaczenie jej zapisów, nie daje się stosować.

[11] Mamy wątpliwości, czy pozostawić konstytucyjne umocowanie obecnego hymnu, który już w II RP nie był wyborem oczywistym i przyjęto go (dopiero w 1927 roku) trochę z braku lepszych propozycji. Przede wszystkim brzmi on, jakby historia Polski rozpoczęła się od szwedzkiego Potopu – żadnej wzmianki o pierwszych siedmiu wiekach państwowości. Po drugie gloryfikuje jednego z większych zbrodniarzy (sprawdźcie np. tu: <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2017/02/15/ten-krwawy-tyran-doprowadzil-do-smierci-milionow-ludzi-nadal-uwaza-sie-go-za-bohatera/>), który dodatkowo Polaków kiwał, traktując jak mięso armatnie. Po trzecie odwołuje się do epizodów nieistniejących w powszechnej świadomości: desant Czarnieckiego na wyspę Als („*rzucim się przez morze*”) to nie Samosierra, a zamiast „do Poznania” mogłoby być „do Pabianic” i tak samo by to dziś rozumiano. Nikt też nie wie, dlaczego przekraczanie Wisły i Warty (a nie np. Odry i Bugu) ma nobilitować na Polaka. Niewielki jest nawet odsetek tych, którzy wiedzą, co Dąbrowski robił we Włoszech i czy był to Henryk czy Jarosław. Właściwie jedyną zaletą obecnego hymnu jest sięgnięcie do tradycji II RP, choć też niepełne, bo PRL wykastrował z oryginału zwrotkę *Niemiec, Moskal nie osiądzie*
Gdy, jąwszy pałasza,

Hasłem wszystkich zgoda będzie
I Ojczyzna nasza.

A III RP jej nie przywróciła. Pozostawiamy jednak Mazurek Dąbrowskiego, by nie antagonizować czytelników. Nie hymn jest istotą tego projektu, a przypis ma tylko pobudzić do refleksji. No i może zachęcić do wyugulania znaczeń, zawartych w hymnie 😊.

[12] Dziś większość władzy wykonawczej skupiona jest w rządzie, a kontrolna rola parlamentu iluzoryczna – parlament (wbrew intencjom konstytucyjnym, ale zgodnie z jej zapisami) jest w praktyce organem wykonawczym rządu, dostosowującym prawo do potrzeb rządu. Niniejszy projekt koncentruje wprawdzie władzę wykonawczą w urzędzie prezydenta i pozbawia parlament iluzji kontroli, ale jednocześnie pozbawia władzę wykonawczą wpływu na parlament oraz szeroko rozumiany wymiar sprawiedliwości: sądownictwo i prokuraturę.

[13] Marszałek może (Art. 3 ust. 2) wyznaczyć zastępców.

[14] Wszyscy z bezpośrednich wyborów powszechnych.

[15] ZP i ZN sprawują zarówno władzę ustawodawczą, jak wykonawczą i sądowniczą, jednak tylko w bardzo nielicznych, ściśle określonych sprawach.

[16] Oznacza to m.in., że Parlament nie ma prawa ingerować w organizację pracy Rządu, w tym podziału kompetencji między ministerstwa. Parlament może natomiast określać organizację innych organów, które powoła ustawami. Oznacza też, że Parlament nie może określać procedur zatrudniania osób w innych organach władzy.

[17] Nie ma „kadencji Senatu” czy „kadencji KRS”, bo w każdych wyborach wybierana jest tylko część składu.

[18] Przesunięcie kadencji służy uniezależnieniu władz wykonawczej i ustawodawczej oraz utrudnia jednoczesne zdominowanie obu tych władz przez jedno stronnictwo.

[19] Senat i KRS są organami o większej stabilności i mają mitygować działania Sejmu, w którym większość można uzyskać w wyniku chwilowego wahnięcia nastrojów społecznych.

[20] Okres między wyborami a objęciem urzędów może wydawać się długi (5 miesięcy), ale daje to czas na rozpatrzenie protestów i ew. powtórne wybory – unikamy dzisiejszej sytuacji, gdy ostateczne orzeczenie o ważności wyborów zapada, gdy urzędy są już obsadzone przez nowe władze.

[21] Obywatelstwo wiąże się zawsze z pewnymi zobowiązaniami i lojalnością wobec państwa. Najwyższe władze Rzeczypospolitej winny być lojalne jedynie wobec Polski. Kandydować można, ale po wyborze trzeba się zrzec obcego obywatelstwa.

[22] Tworzenie powiatów, województw samorządowych, innych jednostek lub związków jednostek samorządowych może przewidywać ustawa, o której mowa w Art. 7 ust.4, jednak nie jest to obowiązek konstytucyjny.

[23] Interes Państwa Polskiego jest wartością większą niż partykularne interesy społeczności lokalnych, a władze centralne dysponują mandatem ogółu Obywateli, znacznie mocniejszym, niż mandat samorządów terytorialnych.

[24] To przepis wyjątkowy – wymieniony w Konstytucji organ władzy nie określa sam swojej organizacji, bo – co do zasady – organizacja ta powinna być jednolita w skali kraju.

[25] Ogranicza możliwość organizacji referendum w sprawach nie budzących zainteresowania – trudno zebrać tyle podpisów.

[26] Brać udział mogą wszyscy, a decydują ci, którzy interesują się sprawami publicznymi. Alternatywnie można rozważyć, że wynik jest wiążący niezależnie od frekwencji (tak jest np. w Szwajcarii), co eliminuje antyfrekwencyjną rolę progę: obecnie przeciwnicy rozwiązania, które ma wejść w życie w wyniku referendum, ogłaszają jego bojkot i automatycznie zawłaszczają głosy wstrzymujących się (niezainteresowanych, niezdecydowanych), jako głosy „przeciw”.

[27] Powstaje wtedy *lex specialis*, które uchyla ogólne zasady zawarte w Konstytucji w pewnym szczególnym przypadku.

[28] To tylko przykład, ale jakiś okres karencji przed kolejnym referendumb być musi; w przeciwnym razie istnieje zagrożenie, że kolejne referenda będą ogłaszane co chwilę, aż zmęczony demos zatwierdzi pożądanym przez inicjatorów wynik albo wybuchnie „wojna referendalna”, w której przegrani będą wnioskować w kolejnym referendumb

wniosek przeciwny.

[29] To znaczy, że na każdego kandydata może głosować każdy obywatel. Wydawać by się mogło, że takie rozumienie jest sprzeczne z dzisiejszym, gdzie mowa np. o powszechnych wyborach do sejmu. Jest to sprzeczność pozorna, bo dzisiejszy sejm jest wybierany w wyborach powszechnych, ale posłowie w wyborach lokalnych.

[30] To znaczy, że kandydaci są wybierani w okręgach wyborczych mniejszych, niż cała Polska.

[31] Ten zapis nie tylko ogranicza prawa wyborcze do Obywateli pełnoletnich, ale także wprowadza karencję wpływania na losy Państwa po nadaniu obywatelstwa. Obywatel „od urodzenia” nabywa czynne prawo wyborcze po osiągnięciu pełnoletności (bo obywatelstwo posiadał już 18 lat), ale osoba, której obywatelstwo nadał Prezydent, nabywa to prawo po 5 latach.

[32] Ten katalog praw podstawowych może być niekompletny i wymagać poszerzenia, jednak należy go budować ostrożnie, gdyż zawsze można go poszerzyć ustawami, ale nie można w tym trybie zawęzić.

[33] Prawa niewymienione w Konstytucji można ograniczać trwale i nie tylko w stanach nadzwyczajnych.

[34] Niezbywalnych praw nie można pozbawić nigdy, w żadnych okolicznościach (pozostałe mogą być okresowo zawieszane, np. w sytuacji klęski żywiołowej, wojny i innych stanach nadzwyczajnych), dlatego katalog praw niezbywalnych należy budować szczególnie ostrożnie. Zwłaszcza, że jeśli żadna ustawa nie dopuszcza zawieszenia określonego prawa, to działa ono tak, jakby było niezbywalne.

[35] Prawa człowieka przysługują każdemu człowiekowi, niezależnie od tego, czy posiada obywatelstwo polskie. Dlatego np. nie wchodzi do niego „równość wobec prawa”, bo obywatele Rzeczypospolitej mogą mieć przywileje, prawa większe. Np. elementarne – wydawałoby się – prawo do wolności, gwarantowane Obywatelom, nie może być zakwalifikowane do praw człowieka, gdyż wykluczałoby to tworzenie obozów przejściowych dla uchodźców. Ale nie oznacza to też, że nie-Obywatela można więzić – dopiero ustawa może dać takie prawo rządowi, wskazując okoliczności i zasady przetrzymywania.

[36] *Nulla poena sine lege* – to najważniejsze prawo obywatelskie, przy czym naruszenie prawa może oznaczać nie tylko czyn zabroniony, ale także zaniechanie działań nakazanych.

[37] *Cogitationis poenam nemo patitur*

[38] *Nullus videtur dolo facere, qui iure suo utitur*

[39] *Accusare nemo se debet*

[40] *Ne bis in idem*

[41] To zabezpieczenie przed masowymi nadaniami obywatelstw w celu doraźnej zmiany wyniku najbliższych wyborów (vide przykład Hiszpanii <https://dorzeczy.pl/opinie/839876/hiszpania-w-schengen-montero-przyznala-podmiana-populacji.html>).

[42] To w zasadzie wyklucza pozbawienie obywatelstwa, ale całkowity zakaz uniemożliwiłby takie działanie również wobec np. Dzierżyńskiego.

[43] Te prawa Konstytucja gwarantuje tylko Obywatelom, ale ustawy mogą je przyznawać także osobom, które obywatelstwa nie posiadają.

[44] Zapis nie dotyczy świadczeń rentowych.

[45] Ten element równości wobec prawa likwiduje wszelkie „stany spoczynku” zawodów uprzywilejowanych (np. sędziów).

[46] Standardowo powinno to być 60 lat, ale możliwe są wyjątki, np. „praca w warunkach szkodliwych” lub w zawodach, w których praca po 50 roku życia nie jest możliwa. Nie zmienia to jednak uzależnienia wysokości emerytury wyłącznie od wysokości składek i czasu pracy – dla osób zatrudnianych z planem wcześniejszych emerytur należy po prostu odprowadzać wyższe składki.

[47] Można jednak pozbawić obywatelstwa (choć to bardzo trudne) i wtedy zakaz banicji nie obowiązuje.

[48] Tych praw nie można ograniczać ustawą.

[49] Konstytucyjną ochronę własności należy traktować – jak wszystkie inne zapisy – poważnie, a to oznacza m.in. że zapisu konstytucyjnego nie może zmieniać ustawa. Skoro chronimy własność, to nie pozwalamy na naruszanie prawa własności z wyjątkiem przypadków określonych w Konstytucji. Oznaczałoby to, że zakazane są wszelkie podatki, opłaty celne, obowiązkowe składki na ubezpieczenia zdrowotne, itd. Zapis obecny (art. 64 ust. 3) „*Własność może być ograniczona tylko w drodze ustawy i tylko w zakresie, w jakim nie narusza ona istoty prawa własności.*” jest dziś zwyczajnie łamany „interpretacją”, że zabór części mienia na rzecz Państwa „nie narusza istoty”. Narusza, a ponieważ pobór podatków i innych danin jest koniecznością, należy dopuścić w Konstytucji, by ustawa mogła ustanowić takie naruszenie prawa własności. Uwaga: proponowany zapis zakazuje obowiązkowych danin na cele inne, niż publiczne, ustawą nie można więc np. ustanowić obowiązkowego ubezpieczenia O.C., co – być może – trzeba zmienić; najważniejsza jest świadomość, że gwarancji konstytucyjnych nie można ignorować przez „interpretacje” sprzeczne z ich literalnym brzmieniem, bo dopuszczenie jednej takiej „interpretacji” powoduje, że gwarancja przestają znaczyć cokolwiek. Jak konstytucyjnie gwarantujemy własność, to musimy w Konstytucji wymienić wyjątki od tej gwarancji.

[50] *Vim vi defendere omnes leges omniaque iura permittit*

[51] Nie oznacza to zakazu tworzenia takich organizacji, a jedynie, że ustawy mogą ograniczać i wprowadzać kontrolę ich działania.

[52] Konstytucyjny katalog zakazanych ideologii musi być zamknięty, w przeciwnym razie pozostawimy sejmowi swobodę decydowania o tym, które ideologie są zakazane. Wtedy może to być „na zmianę” np. gender i antygender, zależnie od bieżącej większości sejmowej.

[53] Umożliwia przyjęcie ustawy rozstrzygającej, że klub karate jest legalny, a stowarzyszenie „Bij ojca swego i matkę swoją.” – nielegalne.

[54] Nie oznacza to zakazu przyjmowania środków zagranicznych przez np. Związek Hodowców Kanarków, a jedynie możliwość przyjęcia ustawy wprowadzającej kontrolę przepływu takich środków i badania, czy pod nazwą ZHK nie zarejestrowano ekspozytury np. KGB.

[55] W szczególności pozwala to na finansowanie z budżetu partii politycznych.

[56] Ten zapis jest niezbędny, gdyż Art. 28 ust. 2 zakazuje ustaw poszerzających przywileje parlamentarzystów.

[57] To całkowity zakaz cenzury prewencyjnej – nawet sąd nie może zakazać rozpowszechniania informacji, także w celu tzw. „zabezpieczenia powództwa”, choć może ukarać za ich rozpowszechnianie, gdy powództwo okaże się słuszne.

[58] Obywatel nie jest zobowiązany do zachowania w tajemnicy wyników samodzielnej pracy, a jedynie tego, co zostało mu przekazane jako tajemnica. Oczywiście, jeśli „samodzielna praca” wiązała się z naruszeniem prawa (np. włamanie), to takie naruszenie podlega karze.

[59] Np. policja – ustawa określi, jakie to organy.

[60] Prokuratorzy posiadają mandat z demokratycznych wyborów i są niezależni od Rządu.

[61] Służy zakończeniu praktyk „aresztu wydobywczego” czy „aresztu karnego”, przy których przetrzymywanie bez wyroku służy jako rodzaj represji – prokuratura ma wnioskować o aresztowanie dopiero, gdy jest gotowa do procesu.

[62] Żadne „zabezpieczanie postępowania” nie jest usprawiedliwieniem dla długotrwałego więzienia niewinnego (do czasu udowodnienia winy) Obywatela. Jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie, to należy stosować inne techniki „zabezpieczania”, jak podsłuchy i obserwacja, a gdy dowodów na jedno przestępstwo jest wystarczająco dużo – skierować sprawę do sądu i gromadzić dowody w ew. kolejnych sprawach.

[63] To koniec spraw toczących się latami. Jeśli winy nie da się udowodnić w pół roku, to Obywatel jest niewinny.

[64] Oznacza to także obowiązek powiadomienia oskarżonego o zarzutach – *Prius quam exaudias, ne iudices*, także *Ne quis absens puniatur*

[65] Nie oznacza to powszechnego poboru do wojska, a jedynie taką możliwość – tak, jak dziś.

[66] Wobec art. 1 ust. 4. ten zapis jest niezbędny, w przeciwnym razie ustawy mogłyby dotyczyć tylko spraw

wskazanych w Konstytucji.

[67] *Ex his, quae forte uno aliquo casu accidere possunt, iura non constituuntur*

[68] *Impossibilium nulla obligatio est*

[69] *Leges ab omnibus intellegi debent*

[70] *Lex retro non agit*

[71] Nie oznacza to, że niedopuszczalne jest stosowanie innych wykładni dla ustalenia znaczeń, które z wykładni językowej nie wynikają. Znaczenia te jednak nie mogą przeczyć temu, co wprost zapisano w prawie.

[72] *Lex posterior derogat legi priori*

[73] *Lex posterior generalis non derogat legi anteriori speciali*

[74] *Lex specialis derogat legi generali*

[75] Wszystkie współczynniki do przemyślenia i ew. poprawienia.

[76] Zmiany prawa przeważnie generują koszty lub przychody, więc ich obowiązywanie powinno być skorelowane z rokiem budżetowym. Zapis ten zabezpiecza jednocześnie przed dotychczasową praktyką prawotwórczą, w postaci tysięcy stron Dziennika Ustaw rocznie, pisanych ad hoc, dla doraźnego rozwiązywania problemów lub zwiększenia poparcia.

[77] Jeśli kadencyjność wprowadza ustawa, to ustawa może kadencję skrócić. Do skrócenia kadencji ustanowionych Konstytucją konieczna jest zmiana Konstytucji. Oznacza to również niedopuszczalność skrócenia kadencji organów samorządowych w wyniku zmian w podziale administracyjnym.

[78] Podstawową zaletą systemu prezydenckiego jest to, że rząd powstanie zawsze, niezależnie od wyniku wyborów. W systemach parlamentarno-gabinetowych dochodzi czasem do sytuacji, w której sejm nie może powołać rządu, bo nie ma odpowiedniej większości, a to zagraża istnieniu Państwa.

[79] W praktyce 2 kadencje, ale kadencja może zostać wydłużona przez sytuacje nadzwyczajne. Jednak wydłużanie takie nie może trwać w nieskończoność – maksymalnie do 12 lat.

[80] Prezydent-elekt potrzebuje umocowania i aparatu, dla przygotowania własnego dekretu budżetowego, obowiązującego od dnia objęcia urzędu. A skoro już działa, to warto, by uniemożliwić urzędującemu Prezydentowi decyzje, które ustępujący politycy spróbują forsować „rzutem na taśmę”.

[81] Dostosowany tekst przysięgi z Konstytucji 1921r.

[82] Taka konstrukcja gwarantuje funkcjonowanie Państwa nawet, gdy rozdrobniony Parlament przez 5 lat nie podejmie żadnej decyzji – prawo będzie stabilne, a możliwości zmian i reform ograniczone do dekretów.

[83] Wódz Naczelny podlega bezpośrednio Prezydentowi. Także Prokurator Krajowy, ale jego kompetencje są takie, jak Prokuratorów Wojewódzkich i Prokurator Krajowy nie jest ich przełożonym.

[84] Obecnie jest inaczej, jak dowodzą wszelkie „wykładnie” i podręczniki prawa, zanim Prezydent Duda ułaskawił dwóch posłów. Tu jednak piszemy „jak powinno być”. Ułaskawianie niewinnych lub „ułaskawianie na wszelki wypadek” nie wydaje się właściwe, zwłaszcza, że proces nie może już się ciągnąć latami (maksymalnie 6 miesięcy).

[85] Jeśli Sejm lub Senat nie wybiorą Marszałka, Sąd Najwyższy lub Krajowa Rada Prokuratury Prezesa, KRS Przewodniczącego, Senat Prezesa NBP – Prezydent powołuje osobę, tymczasowo pełniącą funkcję.

[86] Np. przy braku kandydatów.

[87] Wystarczy zgoda jednej Izby.

[88] „Byli”, zatem Prezydent, który zakończył pierwszą kadencję i został wybrany na drugą, nie ma tych uprawnień. Jeśli drugi raz nie kandydował, to uprawnienia posiada – chyba, że po pewnym czasie zostanie wybrany po raz drugi, wtedy ponownie nie jest „były” i uprawnienia nabywa ponownie po terminowym zakończeniu drugiej kadencji.

[89] Zgodnie z Art. 44 ust. 1i 2 większość $\frac{3}{5}$ Zgromadzenia Narodowego wymagana jest tylko do zainicjowania pozbawienia Prezydenta urzędu za przestępstwo lub zdradę i tylko w tym przypadku b. Prezydent traci przywileje senatora. Mie traci ich natomiast, gdy przedterminowe zakończenie kadencji nastąpi np. rezygnacji, gdyż potwierdzenie rezygnacji wymaga wniosku z większością bezwzględną.

[90] Nie „są senatorami”, tzn. nie wchodzi w skład Senatu, więc nie są brani pod uwagę przy ustalaniu quorum

i wymaganej większości, nie mają też obowiązków senatora; jednak uprawnienia i przywileje oznaczają m.in. immunitet i wynagrodzenie.

[91] Rząd składa się z ministrów kierujących resortami, ew. ministrów bez teki.

[92] Katalog podstawowych obowiązków Rządu może wymagać uzupełnienia.

[93] Niezależność władz wymaga, by posiadały one wyodrębniony majątek.

[94] To ważny zapis – obecnie identyfikacją zajmują się podmioty komercyjne, a Państwo tylko korzysta z wytworzonych przez nie mechanizmów (np. logowanie bankowe) i rozwiązań technicznych.

[95] Może to być zadanie władzy wykonawczej lub sędziowskiej – do dyskusji.

[96] *Inter arma silent leges*

[97] Zakaz nie dotyczy innych oddziałów militarynych lub paramilitarynych, niepodlegających Naczelnemu Wodzowi, które mogą być utworzone ustawą, np. OC.

[98] Tu zachodzi wyraźny konflikt między niezależnością sądów i prokuratur, a ochroną żywotnych interesów Państwa, a także życia funkcjonariuszy, świadków koronnych, itp. Nie można automatycznie dopuścić wszystkich sędziów/prokuratorów orzekających do tajemnic, a jednocześnie nie można pozwolić, by służby specjalne decydowały o materiale dowodowym – stąd taki kształt Art. 25.

[99] Kategoria „advokat lub radca prawny” jest wystarczająca przy powoływaniu sędziów przez KRS, która powinna weryfikować przydatność kandydata. Tu jest wybór Suwerena, który nie ma możliwości takiej weryfikacji, dlatego wpisano „obrońca”, czyli osoba, reprezentowała klientów przed sądami – wymagane jest doświadczenie praktyczne, które mogą posiadać (lub nie) zarówno adwokaci, jak radcy prawni.

[100] Zasada powinna być taka, że żadne gremium nie powinno decydować o uchyleniu immunitetu członka tego gremium.

[101] Eliminuje to dzisiejszy paradoks, wg którego posłowie składają przysięgę przed sejmem, który staje się sejmem dopiero po ich zaprzysiężeniu.

[102] Dostosowany tekst przysięgi z Konstytucji 1921r.

[103] Czyli 50 posłów i 10 senatorów.

[104] To „mikroparlament” na sytuację zupełnie nadzwyczajną – rozwiązanie znane z czasu okupacji podczas II WŚ.

[105] Zatem Senat uchyla immunitet posłom, a Sejm – senatorom.

[106] Eliminuje kosztowne i budzące niewielkie zainteresowanie wybory uzupełniające. Wprowadzić może to prowadzić do zmiany większości parlamentarnej, jednak stabilność kadencji uznano tu za wartość wyższą zwłaszcza, że zmiana większości parlamentarnej nie wpływa na stabilność rządu.

[107] Rozwiązanie Sejmu zaburzałoby porządek kadencji parlamentu i Prezydenta.

[108] Komisje takie nie mogą więc zmieniać stanu faktycznego ani prawnego, choć mogą kierować wnioski do sądów i prokuratur (jeśli tak postanowi ustawa).

[109] Tu wystarczy zwykła większość – to Sejm jest podstawowym organem stanowienia prawa.

[110] To zabezpieczenie na wypadek sparaliżowanego Sejmu.

[111] O następstwach nieudzielenia absolutorium decyduje Suweren w najbliższych wyborach.

[112] Sędziowie orzekający mają pracować w swoich sądach i nie mogą dzielić czasu na inne zajęcia, a na czas zatrudnienia w sądzie mogą zawsze wziąć urlop bezpłatny na swojej uczelni. Członkostwo w KRS jest mniej obciążające czasowo.

[113] W całym kraju wyborcy otrzymują dwie listy kandydatów: na jednej są wyłącznie sędziowie, dla drugiej nie ma tego wymagania. Każda z list jest identyczna w całym kraju.

- [114] Można rozważyć ograniczenie bardziej restrykcyjne i przyznać prawo kandydowania na miejsca „niesędziowskie” tylko byłym ministrom, posłom, senatorom, prezydentom i burmistrzom miast, wojewodom – czyli osobom dysponującym pewnym doświadczeniem w działalności publicznej.
- [115] Sędziowie oczywiście mogą kandydować także w okręgu zwykłym.
- [116] Powołanie przez KRS nie oznacza orzekania, to tylko rodzaj „licencji”, prawa do wykonywania zawodu – do orzekania konieczne jest jeszcze zatrudnienie w sądzie.
- [117] Precyzowanie, co ten etos oznacza, w postaci „miękkich” i równie niemierzalnych kryteriów jak „nieposzlakowana opinia” jest niecelowe, gdy nie ma organu, który rozstrzygałby spór dotyczący spełnienia tych kryteriów. Ten etos zbudują i określa KRS i Sąd Najwyższy, dysponujące mandatem demokratycznym.
- [118] To bardzo ogólne postanowienie celowo pozostawia sądom, dysponującym mandatem demokratycznym, dużą swobodę, ograniczoną jedynie przepisami prawa.
- [119] Idea bardzo szerokich kompetencji podmiotowych i przedmiotowych sądownictwa jest zaczerpnięta z konstytucji Stanów Zjednoczonych. Należy pamiętać, że gdy ją uchwalano, Stany Zjednoczone nie były supermocarstwem, więc nie powinno to być przeszkodą. Zapis nie oznacza konieczności orzekania we wszystkich takich sprawach, a jedynie możliwość.
- [120] Pierwszy skład SN jest ustalany w inny sposób, opisany w Art. 48 ust. 5. Wpływ Prezydenta na skład jest niewielki, a sposób wyboru zapewnia różnorodność, gdyż kadencje sędziów SN są „do emerytury”. Pojedynczych powołań nowych sędziów (na miejsce przechodzących na emeryturę) będą dokonywać kolejni Prezydenci o różnych poglądach, utrzymując różnorodność.
- [121] Nie wyklucza to wcześniejszej rezygnacji sędziego.
- [122] Nie musi tego robić osobiście, może przez pełnomocników.
- [123] W kasacji nie rozpatruje się ponownie sprawy, a jedynie bada, czy nie ujawniły się nowe okoliczności, uzasadniające uchylenie wyroku lub czy wyrok nie został wydany z naruszeniem prawa.
- [124] A zatem nie prawa lokalnego, stanowionego przez samorząd terytorialny – te są rozpatrywane w 3osobowo, zgodnie z ust. 3.
- [125] Alternatywnie można im przyznać tylko wynagrodzenie lub także immunitet (bez prawa głosowania) posła albo senatora.
- [126] By mogli sprawować urząd całą, pięcioletnią kadencję.
- [127] Struktura ograniczona do sądów rejonowych i wojewódzkich nie wyklucza tworzenia w Sądach Wojewódzkich Wydziałów Apelacyjnych i pozwala na ustawowe ustalenie zakresu spraw o szczególnym znaczeniu, w których zarówno pierwsza, jak druga instancja prowadzone są w Sądach Wojewódzkich. Podobnie możliwe jest tworzenie Wydziałów Administracyjnych, na wzór np. Wydziałów Pracy – argumenty towarzyszące tworzeniu sądów administracyjnych czy apelacyjnych nie są tu podważane, ale te cele można osiągnąć wewnątrz jednolitej struktury sądowej, podległej osobom posiadającym mandat demokratyczny.
- [128] Kontrola podlega wyłącznie zgodności z prawem, a nie słuszności decyzji administracyjnej.
- [129] Rolę pierwszej instancji pełni w tym przypadku decyzja władzy wykonawczej.
- [130] Takie postanowienie wyklucza „zwracanie sprawy do ponownego rozpatrzenia”. Ponowne rozpatrzenie może zarządzić tylko Sąd Najwyższy w kasacji, ale to sytuacje wyjątkowe. Sąd II instancji, stwierdzając uchybienia w instancji I, ma przeprowadzić własne postępowanie, wolne od tych uchybień. Zwrot sprawy w nadziei, że sąd I pierwszej instancji będzie się uczył na własnych błędach nie może być rolą rzeczywistych postępowań (jak dziś), bo dzieje się to kosztem uczestników.
- [131] Obecne przepisy mówią o bankach oraz spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, ale obowiązkowe rezerwy powinny tworzyć wszystkie instytucje przyjmujące depozyty, niezależnie od nazwy.
- [132] Dla synchronizacji z kadencją Prezydenta, która nie powinna się rozpoczynać 1 stycznia.
- [133] Nowy rząd będzie realizował budżet własnego Prezydenta. Ponieważ dekret taki nie wymaga uzgodnień z parlamentem, a poza tym może być dowolnie (poza poziomem zadłużenia i przy zgodności z Konstytucją i ustawami) zmieniany w ciągu roku budżetowego, da się opracować w ciągu miesiąca.
- [134] Zapis ma prowadzić do ograniczania deficytu budżetowego, aż do zrównoważenia budżetu.
- [135] Takie zasady wymuszają kompromis między władzą wykonawczą a ustawodawczą. Przy braku porozumienia Rząd musi ograniczyć wydatki do takiej wysokości, by nie powiększać deficytu, ale może się to wiązać np. z rezygnacją z wydatków ustanowionych ustawami, na których szczególnie zależy aktualnej większości sejmowej. To zmusza do negocjacji
- [136] To pierwsze przybliżenie, oszacowane na podstawie powszechnie dostępnych danych archiwalnych.
- [137] W praktyce Prezydent zleca to rządowi (ew. Prezydent-elekt Kancelarii)

- [138] „Widelki” dla sędziów sądów powszechnych i ministrów zapewniają możliwość różnicowania, w zależności od kompetencji (w gestii Prezesów sądów i Premiera).
- [139] Określone są wynagrodzenia organów wymienionych w Konstytucji.
- [140] Poza podatkami lokalnymi na przychody składać się mogą środki uzyskane z realizacji zadań zleczonych przez administrację rządową.
- [141] Ma to ograniczyć skandalicznie dziś wysokie wynagrodzenia samorządowców, wyższe często od ministrów czy nawet Prezydenta.
- [142] To znaczy, że maksymalne wynagrodzenie w np. powiatach (jeśli ustawa je utworzy) jest takie samo, jak w gminach, ale w największym (pod względem ludności) powiecie jest to czterokrotność, a w najmniejszym – dwukrotność. Podobnie w największej gminie to 4x, a w najmniejszej 2x.
- [143] Mimo, że ratyfikowana umowa międzynarodowa jest wyżej w hierarchii źródeł prawa, niż ustawa, to nie może być sprzeczna z już uchwalonymi ustawami. Wymagane jest więc wcześniejsze dostosowanie ustaw do umowy planowanej do ratyfikacji.
- [144] Skraca to nieco kadencję obecnego Prezydenta oraz znacząco Sejmu i Senatu. Obecni Prezydent, posłowie i senatorowie popierając takie rozwiązanie dowiodą, że nie kierują się partykularyzmem i zyskują duże szanse na elekcję według nowej Konstytucji – niezależnie od opinii szefów partii, bo nowe ordynacje wyborcze uniezależniają ich kandydowanie i sukces od miejsca na partyjnej liście.
- [145] Tę ordynację należy napisać i przyjąć w referendum, wraz z Konstytucją. Ordynacja musi określać m.in. kto przeprowadza pierwsze wybory, kto stwierdza ważność (może to być np. Tymczasowa Izba SN, w składzie wylosowanym spośród obecnych sędziów SN).
- [146] Alternatywnie 7,5 roku, ale to pierwsze wybory powszechne sędziów i prokuratorów i lepiej przyjąć krótszy, próbny okres.
- [147] Ten tryb wyboru spowodowany jest faktem, że kadencje sędziów SN są długie („do emerytury”) i wybór zakonserwuje skład SN o poglądach z dnia wyborów na wiele lat; dlatego należy zapewnić udział w SN osób o różnej wrażliwości, a nie tylko tych, wspieranych przez partię, która wybory wygra. Ten pierwszy skład SN nie może się składać wyłącznie z „ludzi Prezydenta”.
- [148] Z dużym prawdopodobieństwem można przyjąć, że oznacza to uchylenie setek tysięcy stron obowiązującego obecnie prawa zawartego w Dziennikach Ustaw, którymi parlament nie zajmie się w ciągu 10 lat.
- [149] Uwaga: nie tracą mocy przepisy, które określają zadania, a jedynie te, które przypisują je do określonych organów.
- [150] To gigantyczne zadanie. Wiele funkcji wynika z umów międzynarodowych i muszą być przypisane do pewnych podmiotów, jednocześnie istnieją zakazy łączenia pewnych funkcji. Zmiany organizacyjne muszą uwzględniać te wymagania.